

Hatbrott 2015

*Statistik över polisanmälningar med
identifierade hatbrottsmotiv och
självrapporterad utsatthet för hatbrott*

Teknisk rapport

Hatbrott 2015

Statistik över polisanmälningar med identifierade
hatbrottsmotiv och självrapporterad utsatthet
för hatbrott

Teknisk rapport 2016:16

Brå – centrum för kunskap om brott och åtgärder mot brott
Brottsförebyggande rådet (Brå) verkar för att brottsligheten
minskar och tryggheten ökar i samhället. Det gör vi genom
att ta fram fakta och sprida kunskap om brottslighet, brotts-
förebyggande arbete och rättsväsendets reaktioner på brott.

Publikationen finns som pdf på www.bra.se. På begäran kan
Brå ta fram ett alternativt format. Frågor om alternativa format
skickas till tillgangligt@bra.se

Vid citat eller användande av tabeller, figurer och diagram
ska källan Brå anges. För att återge bilder, fotografier och
illustrationer krävs upphovspersonens tillstånd.

Denna rapport kan laddas ner från Brås webbplats, www.bra.se

Produktion: Brottsförebyggande rådet, Enheten för kommunikation
Box 1386, 111 93 Stockholm.
Telefon 08-527 58 400
e-post info@bra.se
Brå på Internet www.bra.se

Redaktör: Sofia Axell och Sara Westerberg
Omslag: Ordförandet

© Brottsförebyggande rådet 2016
URN:NBN: SE: BRA-674

Innehåll

Förord.....	5
1. Inledning	6
Hatbrottsstatistiken i korthet	6
2. Bakgrund	9
3. Självrapporterad utsatthet för hatbrott.....	16
Nationella trygghetsundersökningen (NTU).....	16
Politikernas trygghetsundersökning (PTU)	18
4. Polisanmälningar med identifierat hatbrottsmotiv	21
Datainsamling och urval	21
Definition och bedömningskriterier	24
Tillförlitlighet.....	31
Jämförbarhet.....	32
Resultatredovisning.....	36
Referenser	42
Bilagor	
Bilaga 1. Sökordslistan 2015	44
Bilaga 2. Urval av brottskoder 2015.....	47
Bilaga 3. Enkät om Polismyndighetens arbete mot hatbrott år 2015	53
Bilaga 4. Metod.....	56
Bilaga 5. Kvalitetsdeklaration.....	59

Tabell- och figurförteckning

Tabeller

4. Polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv

Tabell 4.1 Översikt över kriterier för utsatthet för hatbrott uppdelat på motiv utifrån utsatt person och gärningsperson.....	27
---	----

Figurer

2. Bakgrund

Figur 2A Förenklad beskrivning av flödet i rättskedjan.....	15
---	----

Förord

En beslöjad kvinna blir spottad på av sin granne, ett asylboende blir nedklottrat med främlingsfientliga budskap och en man blir hånad på internet för sin sexuella läggning. Det är exempel på händelser som kan förekomma i hatbrottsstatistiken.

Hatbrottsrapporten ger information om struktur och utveckling för de polisanmälningar där Brå har identifierat olika hatbrottsmotiv. Rapporten inkluderar även årliga resultat från Nationella trygghetsundersökningen (NTU), vilket ger en bild av uppskattad nivå av utsatthet för hatbrott i befolkningen. I kapitlet om självrapporterad utsatthet ingår i år även resultat från Politikernas trygghetsundersökning (PTU). Tillsammans kan sådana uppgifter vara till hjälp i exempelvis regeringens och rättsväsendets beslut om åtgärder för att utreda, bekämpa och förebygga denna typ av brottslighet.

I årets rapport är det första gången som det kristofobiska motivet och kategorin andra antireligiösa hatbrott redovisats i separata kapitel sedan de infördes i hatbrottsstatistiken år 2008.¹

I övrigt har inga större förändringar skett jämfört med förra årets rapport.

Rapportens författare är Sofia Axell och Sara Westerberg, båda utredare på Brå.

Stockholm i november 2016

Erik Wennerström

Generaldirektör

Anna Sellin

Enhetschef

---

¹ Islamofobiska, antisemitiska, kristofobiska och andra antireligiösa anmälningar redovisades tillsammans under "Antireligiösa hatbrott" fram till år 2012 då islamofobiska och antisemitiska hatbrott började redovisas i separata kapitel.

1. Inledning

I regleringsbrevet för år 2006 fick Brottsförebyggande rådet (Brå) regeringens uppdrag att överta statistikföringen av hatbrott från Säkerhetspolisen. Denna rapport innehåller den tekniska beskrivningen av 2015 års statistik. För hatbrottsstatistikens resultat hänvisas till huvudrapporten (Brå 2016e).

Ett av de främsta syftena med rapporten är att ge information om uppskattad utveckling och struktur för de *polisanmälningar* där Brå under ett år har identifierat olika hatbrottsmotiv, samt uppskattad nivå och utveckling för *utsatthet* för hatbrott. Ett annat syfte är att bistå rättsväsendet med underlag som kan användas vid kunskapsinventering på området och vid beslut om åtgärder för att utreda, bekämpa och förebygga denna typ av brottslighet. Rapporten syftar även till att bidra med kunskap till den forskning som bedrivs på området samt att följa de internationella åtaganden som Sverige har avseende att rapportera om hatbrott.²

Hatbrottsrapporten är ett underlag som tillsammans med studier och forskning i övrigt kan ge en något bättre bild av hur situationen avseende hatbrott ser ut i Sverige. Rapporten riktar sig till alla som vill veta mer om hatbrott, såväl regering, riksdag och rättsväsende som allmänhet, intresseorganisationer, media och forskare.

Hatbrottsstatistiken i korthet

Självrapporterad utsatthet utifrån Nationella trygghetsundersökningen (NTU)

Motiv: Främlingsfientligt, antireligiöst och homofobiskt motiv.

Metod: Samtliga tillfrågade i Nationella trygghetsundersökningen (NTU) som svarar att de utsatts för misshandel, hot, personrån och trakasserier får följdfrågor om huruvida de tror att det fanns något främlingsfientligt, homofobiskt eller antireligiöst i motivet.

Urvalsstorlek: Slumpmässigt urval av 20 000 i Sverige mantalsskrivna personer i åldern 16–79 år, varav 12 417 medverkade 2015.³ Av dessa tillfrågades 888 personer, eller 7 procent, av de medverkande i undersökningen om det fanns ett främlingsfientligt, homofobiskt eller antireligiöst hatbrottsmotiv vid deras utsatthet för misshandel, hot, personrån och trakasserier.

Periodicitet: Kalenderår, där NTU 2015 avser utsatthet år 2014.

² Sverige rapporterar årlig hatbrottsstatistik till *kontoret för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter* (ODIHR) som tillhör *organisationen för säkerhet och samarbete i Europa* (OSSE).

³ NTU 2016a.

Redovisningsenheter: Personer utsatta för hatbrott och antal händelser, samt andel och antal polisanmälda hatbrottshändelser.

Redovisningsvariabler: Motiv, brott, polisanmälan, kön och ålder.

Självrapporterad utsatthet utifrån Politikernas trygghetsundersökning (PTU)

Motiv: Främlingsfientligt, antireligiöst, homofobiskt/bifobiskt/heterofobiskt samt transfobiskt motiv.

Metod: Enkätundersökning via webb eller post som besvaras av förtroendevalda politiker i kommun-, landstings- eller regionfullmäktige samt riksdag.⁴ Förtroendevalda som besvarar via webbenkät får följdfrågor om huruvida de tror att det fanns något främlingsfientligt, antireligiöst, homofobiskt eller transfobiskt i motivet.

Urvalsstorlek: Antalet tillfrågade förtroendevalda var 13 836 och slutligt erhöles 8 646 svar.⁵ Av dessa, fick 7 101 förtroendevalda frågan om hatbrott.

Periodicitet: Den första undersökningen genomfördes 2012; nästkommande genomfördes 2013. Därefter genomfördes undersökningen år 2015, vilket avser utsattheten under valåret 2014.

Redovisningsenheter: Personer utsatta för hatbrott i sin roll som politiker.

Redovisningsvariabler: Motiv, politisk församling, partitillhörighet, etnisk bakgrund, kön och ålder.

Statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv

Motiv: Främlingsfientligt/rasistiskt (av dessa särredovisas afrofobiska och antiromska), antisemitiskt, islamofobiskt, kristofobiskt, andra antireligiöst, homofobiskt/bifobiskt/heterofobiskt samt transfobiskt motiv.

Metod: Automatisk genomsökning med sökordslista på ett slumpmässigt urval om hälften av de polisanmälningar som tillhör särskilt utvalda brottskategorier. Anmälningar som fångats upp två månader efter anmälningens månads utgång granskas manuellt. De som bedöms uppfylla Brås definition av hatbrott kodas in och bildar, efter uppräknig till populationsnivå, statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv.

Population: Polisanmälningar avseende brottskategorierna våldsbrott, olaga hot, ofredande, ärekränkning, hets mot folkgrupp, skadegörelse, klotter, olaga diskriminering samt ett antal övriga brott.⁶ Sammanlagt cirka 420 000 anmälningar.

Urvalsstorlek och urvalsförfarande: Slumpmässigt urval med en urvalsstorlek på 50 procent av populationen, två månader efter anmälningens månads utgång.⁷ Av 419 700 anmälningar omfattade urvalet cirka 209 000 anmälningar, vilka genomsöktes med listan över sökord. Ungefär 15 000 anmälningar fångades upp med sökordslistan och granskades manuellt.

Periodicitet: Kalenderår.

⁴ För mer information om urval, se Teknisk rapport PTU (2016d).

⁵ PTU (2016c).

⁶ Se bilaga 2 för en komplett lista över de brottskoder som genomsöks.

⁷ Buffertperioden innebar att urvalsstorleken var 49,8 procent år 2015.

*Redovisningsenheter:*⁸ Inkommen anmälan och handlagd anmälan.

Redovisningsvariabler: Huvudbrott, motiv, plats, relation mellan gärningsperson och den utsatta, regional indelning samt ärendebeslut avseende huvudbrottet i närmast föregående års anmälningar.

---

⁸ För en utförligare beskrivning av redovisningsenheterna, se avsnittet "Resultatredovisning" i kapitel 4.

2. Bakgrund

Hatbrott med främlingsfientliga, antisemitiska och homofobiska motiv har kartlagts sedan början av 1990-talet.⁹ Sedan Brå tog över sammanställningen av hatbrottsstatistiken från Säkerhetspolisen (Säpo) år 2006 har motiven utökats, och fokus har lagts på att ge en mer detaljerad beskrivning av de hatbrott som identifieras i polisanmälningarna.¹⁰

Vad är ett hatbrott?

Den typ av brott som vi i dag kallar hatbrott har alltid förekommit. Tidigare var emellertid den brottsliga gärningen i centrum, inte motivet bakom handlingen. En händelse som vi i dag troligtvis skulle beskriva som ett hatbrott kunde förr beskrivas som ”en attack mot svarta skolbarn” eller ”skadegörelse mot judiska butiksinnehavare”. Samhällets intresse för motivet bakom den här typen av brott, och för att samla de brottsliga uttrycken för intolerans under ett samlat begrepp, ledde till att begreppet *hate crime* började dyka upp i USA och England på 1980- och 1990-talet.¹¹ I Sverige var det kriminologen Eva Tiby som introducerade begreppet hatbrott genom sin forskning.¹²

I Sverige finns det tre lagrum som tillsammans sätter ramarna för vad hatbrott är: hets mot folkgrupp, olaga diskriminering och straffskärpningsregeln.¹³ Det sistnämnda anger att alla brott kan vara ett hatbrott om motivet har varit att kränka på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, sexuell läggning eller liknande omständighet.¹⁴ Hatbrott är följaktligen ett samlingsbegrepp och inte ett specifikt brott.

Variationen mellan olika länder är stor när det gäller vilka motivgrunder som ingår i begreppet hatbrott. Funktionshinder, politisk åskådning, kön och ålder ingår som motivgrunder i vissa länder, men inte i andra, exempelvis Sverige.

Inom den samlade forskningen har det påpekats att det saknas en vedertagen definition av hatbrott.¹⁵ Det är inte heller ovanligt att definitionen

⁹ Säkerhetspolisen (2001, s. 1).

¹⁰ Motiven som nu ingår är främlingsfientliga/rasistiska, afrofobiska, antiromska, antisemitiska, islamofobiska, kristofobiska, andra antireligiösa, sexuell läggning och transfobiska motiv.

¹¹ Hall (2005, s. 4).

¹² Se vidare i Tiby (1999).

¹³ Se BrB 16 kap. 8 § (hets mot folkgrupp), BrB 16 kap. 9 § (olaga diskriminering) och BrB 29 kap. 2 § 7 p (straffskärpningsregeln)

¹⁴ "Liknande omständighet" innefattar exempelvis personer utsatta på grund av könsöverskridande identitet eller uttryck.

¹⁵ Granström et al. (2016).

skiftar inom ett visst land,¹⁶ som i Sverige, där definitionen varierat något mellan rättsväsendets myndigheter. Under år 2014 fick dåvarande Rikspolisstyrelsen i uppdrag att, i samråd med Åklagarmyndigheten och Brå, verka för en enhetlig praktisk tillämpning av begreppet hatbrott. Uppdraget, som återrapporterades till regeringen i februari 2015, presenterade en överenskommelse mellan berörda myndigheter som fastställer att hatbrott kommer att utgöras av tre lagrum. Det gäller lagen om hets mot folkgrupp (BrB 16 kap. 8 §), olaga diskriminering (BrB 16 kap. 9 §) samt straffskärpningsregeln (BrB 29 kap. 2 § 7). Den redovisade beskrivningen är enligt Brå en gemensam grund att stå på, men för att nå målet om en enhetlig praktisk tillämpning av hatbrottsdefinitionen inom berörda myndigheter återstår dock fortsatt arbete. Brås synpunkter finns noterade i polisens slutrapportering till regeringen.¹⁷

I denna rapport används följande definition av hatbrott:

Brott mot person, grupp, egendom, institution eller representant för dessa, som motiveras av rädsla för, fientlighet eller hat mot den utsatta grundat på hudfärg, nationalitet eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning samt könsöverskridande identitet eller uttryck¹⁸ som gärningspersonen tror, vet eller uppfattar att personen eller gruppen har.

Begreppet hatbrott öppnar frågor om huruvida brottsmotivationen ligger i hat gentemot andra, eller om det snarare handlar om kriminella uttryck för fördomar. I några länder, exempelvis England och Wales, har polisen börjat använda begreppet *biased motivated crime*, fördomsbrott, i stället för hatbrott. Men inte heller det begreppet är oproblematiskt, eftersom även begreppet fördom behöver definieras i denna kontext, och begreppet riskerar att ha en bredare betydelse än vad som egentligen avses när det talas om *hatbrott*.¹⁹

Även om oenighet råder om vad som bör inkluderas i termen hatbrott – om det bör heta hatbrott – råder det internationell enighet om att händelsen är ett resultat av bristande respekt för mänskliga rättigheter och människors lika värde. För individen innebär brottet ett angrepp mot hans eller hennes identitet och värdighet. Det kränker dessutom dubbelt, genom att skapa otrygghet och rädsla, inte bara hos den utsatta personen, utan även inom den befolkningsgrupp vars identitet gärningspersonen har angripit.²⁰

Vilka motiv ingår i Sveriges hatbrottsstatistik?

Rapporten inleder med resultat från upp till tre självrapporteringsstudier. De motiv som ingår i respektive självrapporteringsstudie skiljer sig åt från de motiv som ingår i statistiken över polisanmälningar med identifierat hatbrottsmotiv.

¹⁶ Petrosino (2003, s. 10), Hall (2013 s. 4).

¹⁷ Polisen (2015, s. 14f).

¹⁸ Det vill säga vilket kön en person upplever sig tillhöra samt hur personen väljer att uttrycka sitt biologiska kön, sociala kön och/eller det kön personen identifierar sig som. För vidare resonemang om termen "könsöverskridande identitet eller uttryck", se kapitel 12 om *Transfobiska hatbrott* i årsboken, Brå (2016e).

¹⁹ Hall (2005, kap. 1).

²⁰ Gerstenfeld (2003, s. 18).

Nationella trygghetsundersökningen (NTU) redovisar hatbrott med

- främlingsfientliga
- homofobiska
- antireligiösa motiv.

Politikernas trygghetsundersökning (PTU) redovisar hatbrott med

- främlingsfientliga
- antireligiösa
- homofobiska, bifobiska och heterofobiska
- transfobiska motiv.

Skolundersökningen om brott (SUB)²¹ redovisar hatbrott med

- främlingsfientliga
- antireligiösa
- homofobiska, bifobiska och heterofobiska (från och med 2016 års rapport)
- transfobiska motiv (från och med 2016 års rapport).

Statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv redovisar hatbrott med

- främlingsfientliga/rasistiska
  - afrofbiska
  - antiromska
- antisemitiska
- islamofobiska
- kristofobiska
- andra antireligiösa
- homofobiska, bifobiska och heterofobiska
- transfobiska motiv.

Tillsammans utgör dessa delar den svenska hatbrottsstatistiken. Eftersom PTU och SUB inte genomförs varje år, redovisas inte statistik från dessa undersökningar i varje årsbok för hatbrottsstatistiken.

I en internationell jämförelse omfattar den svenska statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv fler motiv än i de flesta andra länder.²² De motiv som redovisas i den svenska statistiken är de som nämns i de aktuella lagrummen.²³ Några länder inkluderar dock andra motiv än vad Sverige redovisar, såsom funktionsnedsättning, politisk åskådning, ålder och kön, beroende på lagstiftning. Förutom ett straffrättsligt skydd mot hatbrott genom brottsbalkens *olaga diskriminering, hets mot folkgrupp* och *straffskärpningsregel* finns ett bredare civilrättsligt skydd mot diskriminering i diskrimineringslagen.²⁴ I det civilrättsliga skyddet ingår, utöver hatbrottsmotiven, även bland annat ålder, kön samt funktionsnedsättning.

²¹ Redovisas ej i Hatbrott 2015.

²² Sverige är exempelvis det enda land som till ODIHR (som är en del av OSSE) varje år redovisar samtliga motivgrunder som de efterfrågar.

²³ Se kapitel 1, *Vad är ett hatbrott?*.

²⁴ Diskrimineringslag (2008:567). Könsoverskridande identitet eller uttryck ingår, liksom ett antal ytterligare diskrimineringsgrunder.

De teoretiska möjligheterna att konstruera underkategorier i hatbrottsstatistiken är obegränsade, men frågan som måste ställas är nyttan av och möjligheterna till att särredovisa polisanmälda hatbrott utifrån de olika motivgrunderna samt vilken efterfrågan som finns. De motiv som ingår i Brås hatbrottsstatistik är dels etablerade sedan tiden då Säkerhetspolisen ansvarade för statistiken, dels framtagna i samarbete med statistikens målgrupper.

Bruket av vedertagna teoretiska begrepp

Vissa motiv inom hatbrottsstatistiken är kopplade till begreppet ”anti” (till exempel antisemitism) medan andra motiv är kopplade till begreppet ”fobi” (till exempel islamofobi). Det är värt att notera att begrepp med suffixet -fobi inte avser fobier i traditionell mening, då fobi snarare är en medicinsk term för stark rädsla och ångest över något som genererar en känsla av att behöva undvika eller komma bort från det som utlöser rädsla eller starkt obehag. Fobi har i detta sammanhang i stället fått en överförd, metaforisk betydelse. Diskussioner om betydelsen och bruket av begrepp som innehåller dessa prefix och suffix pågår ständigt. De begrepp som Brå använder i denna rapport är antingen vedertagna begrepp, eller begrepp som har tagits fram i samråd med berörda intresseorganisationer. Begreppen definieras i inledningen till respektive kapitel.

Definitionen av hatbrott förändrades 2008

Vad som är ett typiskt hatbrott påverkas av hur hatbrott som begrepp definieras och konstrueras. Definitionen bakom statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv utgår från motivet till brottet, det vill säga att gärningspersonen gett uttryck för fientlighet eller motvilja på grund av föreställningar om hudfärg, nationalitet eller etnisk bakgrund, religiös tro, sexuell läggning eller könsöverskridande identitet eller uttryck, oavsett vem eller vilka som utsätts för brotten.

År 2008 utökade Brå definitionen av vem som kan utsättas för och vara gärningsperson vid ett hatbrott. Utöver främlingsfientliga hatbrott mot minoriteter samt antisemitiska, islamofobiska²⁵ och homofobiska hatbrott utvidgades definitionen till att även inkludera främlingsfientliga hatbrott mellan minoriteter och mot majoriteten, kristofobiska hatbrott, andra antireligiösa hatbrott, bi- och heterofobiska hatbrott samt transofobiska hatbrott. Sedan dess inkluderas även personer som kan uppfattas representera olika grupper eller frågor som berör hatbrott, exempelvis journalister, beslutsfattare eller politiker. Detta stämmer överens med hur lagstiftningen på området, straffskärpningsregeln²⁶ i brottsbalken, är utformad. Straffskärpningsregeln aktualiseras oftast vid brott som riktas mot minoritetsgrupper, men den kan lika väl tillämpas exempelvis om en person angrips för att den är av svensk härkomst.

Att anmäla ett hatbrott eller inte

Varje dag begås hatbrott som aldrig kommer till rättsväsendets kännedom. Benägenheten att anmäla ett hatbrott kan påverkas av ett flertal faktorer, exempelvis

²⁵ Islamofobiska hatbrott inkluderades av Brå år 2006. När Brå tog över hatbrottsstatistiken av Säpo år 2006 inkluderades endast främlingsfientliga, antisemitiska och homofobiska hatbrott.

²⁶ Straffskärpningsregeln BrB 29 kap. 2 § 7 p.

- att den utsatta själv inte definierar en händelse som ett hatbrott eller som brottslig
- att den utsatta bedömer händelsen som trivial
- att den utsatta känner skam och inte vill medge utsatthet
- rädsla för eventuella repressalier från gärningspersoner
- rädsla för att bli ytterligare utsatt eller för sekundär viktimisering (efter själva brottstillfället) inom rättsväsendet, genom att exempelvis inte bli tagen på allvar eller inte bli trodd²⁷
- en känsla av att även om brottet anmäls så leder det inte till något.

För homofobiska och bifobiska hatbrott kan det vidare handla om att den utsatta personen inte är öppen med sin sexuella läggning och befarar att en anmälan kan leda till att den avslöjas för utomstående. Vid främlingsfientliga/rasistiska hatbrott kan det finnas rädsla för att bli identifierad som en person utan uppehållstillstånd och bli utvisad ur landet.²⁸ Dessutom kan ett problem vara att det inom rättsväsendet inte finns, eller att den utsatta är osäker på om det finns, tillräckligt med kunskap och resurser för att hantera språkskillnader.²⁹

Med inriktning på hur de utsatta upplever att rättsväsendets myndigheter bemöter dem, publicerade Brå 2008 en rapport om diskriminering i rättsprocessen och missgynnande av personer med utländsk bakgrund.³⁰ Resultaten visade att det inom rättsväsendets samtliga led finns generaliserande föreställningar om minoritetsgrupper. Det leder till att personer med utländsk bakgrund³¹ inte alltid får samma behandling som personer med svensk bakgrund i en liknande situation. Aktörer från rättsväsendet som deltog i Brås studie gav exempel på att vissa minoritetsgrupper kan missgynnas mer än andra. Särskilt utsatta för stereotypa föreställningar inom rättsväsendet är romer, östeuropéer, muslimer och svarta personer. En person som väljer att inte anmäla kan alltså ha blivit illa bemött av rättsväsendets aktörer vid tidigare tillfällen, antingen i Sverige eller i ett annat land.³²

Även andra faktorer kan påverka benägenheten att anmäla. Exempelvis kan det vara lättare att anmäla en okänd gärningsperson än någon bekant eller någon som den utsatta med stor sannolikhet kommer att träffa på i vardagen. Anonymiteten i storstäder och bristen på anonymitet på mindre orter kan därför påverka anmälningsbenägenheten.³³

Likaså påverkas anmälningsbenägenheten av om samfund, ledare eller intresseorganisationer av olika skäl förespråkar, eller avråder, människor från att anmäla. Exempelvis kan en organisation uppmana till att anmäla för att synliggöra utsattheten, medan en annan organisation kan avråda på grund av upplevelsen att en anmälan inte leder till något, eller att orga-

²⁷ Berk et al. (2003, s. 55) och Tiby (1999, s. 19).

²⁸ Gerstenfeld (2003, s. 54).

²⁹ Brå (2008, s. 74–81).

³⁰ Brå (2008).

³¹ Brå (2008, s. 7). Förutom utländsk bakgrund inkluderas inhemska etniska minoriteter (till exempel romer) eller religiösa minoriteter (till exempel muslimer).

³² I en rapport från Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, DO (2007, s. 46) där 33 ungdomar och unga vuxna med afrikansk bakgrund intervjuas om bland annat anmälan av rasism och diskriminering, påpekas att det finns ett flertal upplevelser av att det är meningslöst att anmäla brott till polisen, främst för att förtroende saknas för polisen och för att man är rädd för att inte bli trodd.

³³ För en utförligare beskrivning av anmäld respektive faktisk brottslighet, anmälningsbenägenhet och mörkertal, se Brå (2006a, s. 66–70).

nisationen befarar att det kan förvärra situationen för den utsatta personen eller för den grupp som personen tillhör.

Alla faktorer som har beskrivits kan påverka hur stor andel av utsattheten för hatbrott som anmäls till polisen.

Hatincidenter och hatbrott

Hatbrottsforskningen skiljer ofta mellan hatincidenter och hatbrott. Hatincidenter är händelser som rapporteras till polis och som de utsatta eller andra (exempelvis polisen som tar emot anmälan) uppfattar innehålla ett möjligt hatbrottsmotiv. Det betyder dock inte att händelsen behöver utgöra ett brott i juridisk mening.³⁴ Efter utredning kan det visa sig att så inte var fallet, eller att det inte går att bevisa att händelsen var ett brott, så att utredningen läggs ned. Hatbrott i sin tur är konstaterade brottsliga händelser som begås mot personer på grund av ett visst hatbrottsmotiv,³⁵ något som kan konstateras först i domstol.

Statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv bygger på händelser som har anmälts till polisen. Eftersom anmälningarna inte följs genom rättskedjan till domslut kan incidenter och brott inte särskiljas, utan båda kategorierna ingår i statistiken. Genomgående i rapporten används ändå begreppet hatbrott.

Hatbrott genom rättskedjan

Även om ett hatbrott anmäls till polisen finns det ett flertal hinder som behöver överbyggas för att det anmälda brottet ska kunna leda till att en person blir lagförd.³⁶ Ett brott kan anmälas, men för att det ska registreras som ett hatbrott måste även hatbrottsmotivet identifieras.

En bedömning av huruvida en händelse är ett hatbrott eller inte bör ske genom hela rättskedjan, det vill säga hos polis, åklagare och i domstol (se figur 2.1 för beskrivning av flödet i rättskedjan). Bedömningen av vad som är ett hatbrott försvåras emellertid av att uppfattningen om vilka omständigheter som indikerar ett hatbrott skiljer sig åt mellan anmälningsmotagande, åtalande och dömande myndigheter.³⁷ Även om instanserna har samma samlingsbegrepp att utgå ifrån, kan den operationella definitionen skilja sig åt. Ett arbete har påbörjats i syfte att göra definitionen mer enhetlig, men fortsatt arbete återstår.³⁸

Den stora skillnaden mellan de olika redovisningsmått *antal anmälda* och *antal lagförda* brott med hatbrottsmotiv,³⁹ som tas upp i avsnitten för

³⁴ Hall (2005, s. 11–13).

³⁵ Gerstenfeld (2003, s. 66) och Tiby (1999, s. 2).

³⁶ Tiby (1999, s. 232). En ytterligare problematiserande aspekt är huruvida straffskärpningsregeln tillämpas, något som i dagsläget är svårt att följa upp. För att kunna göra det måste polisen uppmärksamma motivet och underrätta åklagaren om att straffskärpningsregeln ska tillämpas, vilket åklagaren då måste ange i stämningsansökan. Domstolen behöver därefter i domslutet ange om straffskärpningsregeln tillämpats, något som den inte är skyldig att göra.

³⁷ Tiby (2007, s. 7).

³⁸ Polisen (2015, s. 14f).

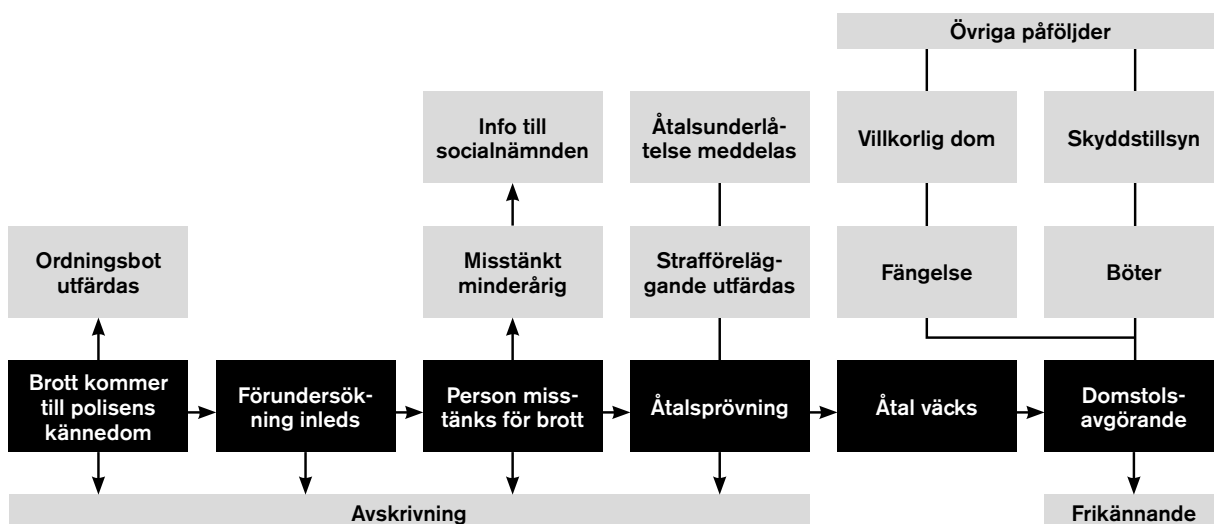
³⁹ Vid en undersökning genomförd av Brå (2002, s. 6–7) följdes alla hatbrott som anmäldes år 2000, från anmälan till tingsrättsdom. Av närmare 4 300 anmälda hatbrott lades nästan nio av tio ned, och av de 8 procent (360 hatbrott) som ledde till åtal åberopade åklagaren straffskärpningsregeln i 42 fall. I domstolarna skärptes straffet för 46 hatbrott. Det fanns dock ingen enhetlig praxis för hur domstolarna tillämpade straffskärpningsregeln.

handlagda ärenden i denna rapport, kan å ena sidan hänga samman med de brottstyper som är vanliga i anmälningarna. Å andra sidan kan en viss del troligen även förklaras av att uppfattningen om vad som indikerar ett hatbrott skiljer sig åt mellan myndigheterna. Det bör dessutom framhållas att myndigheterna i rättskedjan har olika uppdrag och därför behöver förhålla sig olika till hur vitt hatbrottsbegreppet kan tolkas.⁴⁰

Polisen tar emot en hatbrottsanmälan, utreder det underliggande brottet (till exempel misshandel) samt om det finns ett *möjligt* hatbrottsmotiv till brottet. Åklagaren har en dubbel position. I utredningsfasen utreds brottet och huruvida det finns ett *möjligt* hatbrottsmotiv. Vid en viss punkt intar åklagaren dock positionen som den åtalande parten och behöver då beakta om bevisningen är tillräcklig för att *styrka* ett hatbrottsmotiv. Domstolen i sin tur behöver beakta om det är *ställt utom rimligt tvivel* att gärningspersonen är skyldig till brottet *samt* hade ett hatbrottsmotiv till det.

Figur 2.1. Förenklad beskrivning av flödet i rättskedjan.

⁴⁰ Tiby (2007, s. 7). Tiby beskriver hur polisen, som är först i rättskedjan, måste arbeta utifrån en vid definition av hatbrott för att erhålla medborgarnas legitimitet. I senare led i rättsväsendet, som i domstolen, måste dock godtagbara bevis framställas.

3. Självrapporterad utsatthet för hatbrott

I detta kapitel beskrivs de metodologiska aspekter avseende *Nationella trygghetsundersökningen* (NTU) och *Politikernas trygghetsundersökning* (PTU) som är relevanta för redovisningen av utsatthet för hatbrott. För en detaljerad beskrivning av undersökningarna och deras metoder hänvisas till respektive undersöknings tekniska rapport.⁴¹

Nationella trygghetsundersökningen (NTU)

I Brås nationella trygghetsundersökning (NTU) tillfrågas ett urval av befolkningen i åldern 16–79 år om utsatthet för ett tiotal brottstyper. För brottstyperna *personrån*, *misshandel*, *hot* och *trakasserier*⁴² ställs uppföljningsfrågor om huruvida den utsatta upplever att det fanns någonting *främlingsfientligt*, *homofobiskt* eller *antireligiöst* i motivet till händelsen.⁴³ Frågorna som berör hatbrott är formulerade på följande sätt:

*Upplever du att det fanns något främlingsfientligt i motivet?
Med det menas här att man utsattes för att man har (eller av gärningsmannen upplevdes ha) en annan etnisk bakgrund än gärningsmannen.*

*Upplever du att det fanns något om din religion i motivet?
Med det menas här att man utsattes för att man är (eller av gärningsmannen upplevdes vara) religiös (eller ha en annan religion än gärningsmannen).*

*Upplever du att det fanns något homofobiskt i motivet?
Med homofobiskt menas här att man utsattes för att man är (eller av gärningsmannen upplevdes vara) homo-, bi-, eller transperson.⁴⁴*

Av de 20 000 personer i åldern 16–79 år som slumpmässigt valdes ut för att delta i 2015 års undersökning svarade 62,9 procent (12 417 personer). Undersökningen genomförs i form av en telefonundersökning (86 procent av svaren) kompletterad med enkäter via post eller internet, (14 procent av svaren) och vänder sig till ett stort slumpmässigt urval av befolkningen.⁴⁵ Till dem som svarar på post- eller webbenkäten ställs inte uppfölj-

⁴¹ Brå (2016b, NTU) samt Brå (2016d, PTU).

⁴² Med trakasserier avses en serie händelser. Varje serie räknas som en trakasserihändelse. Trakasserier behöver inte vara ett brott. Om de utgör brott rubriceras de enligt gällande brottsrubricering i brottsbalken, exempelvis hot, ofredande och hemfridsbrott.

⁴³ Brå (2016b, Bilaga 1, s. 18, 30, 38-39, 43-44).

⁴⁴ Svartalternativen för frågorna är *Ja*, *Nej*, *Vet ej* eller *Vill ej svara*.

⁴⁵ Brå (2016b, s. 121-122).

ningsfrågor om brott, och de kan därmed inte besvara frågor om utsatthet för hatbrott.

Referensperioden när det gäller självrapporterad utsatthet för hatbrott är föregående kalenderår. NTU 2015 gäller alltså utsatthet under år 2014. I nuläget finns det insamlat material om utsatthet för hatbrott för åren 2006–2014, och resultaten presenteras i årsboken för hatbrottsstatistiken.

Tänk på detta vid läsning av resultaten

Det finns några saker att vara medveten om vid läsning av rapporten om Hatbrott 2015. För det första avser självrapporterad utsatthet för hatbrott enligt NTU 2015 utsatthet under föregående kalenderår, det vill säga år 2014, medan statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv utgörs av anmälningar från år 2015.

När resultaten från NTU tolkas är det viktigt att ha i åtanke att antalet svarande när det gäller utsatthet för hatbrott är lågt, i synnerhet för utsatthet för homofobiska och antireligiösa hatbrott, vilket skapar större osäkerhet i skattningarna och kan bidra till stora variationer mellan åren. Skillnaderna mellan resultaten för hatbrott i NTU över tid är mot bakgrund av detta att betrakta som relativt små.

I en frågeundersökning av det här slaget spelar de tillfrågades egna upplevelser och bedömningar in, och sannolikt rapporteras i viss utsträckning även andra händelser än de efterfrågade. Ett annat problem med frågeundersökningar som NTU kan vara att de som tillfrågas vill lämna ”rätta” svar. Exempelvis på frågan om brottet är anmält eller inte kan den tillfrågade välja att svara att så är fallet, trots att händelsen inte är polisanmäld.

Det bör även noteras att NTU enbart mäter utsatthet bland Sveriges folkbokförda befolkning.⁴⁶ Svarefrekvensen bland utomnordiskt födda personer är lägre (44,0 procent) än bland personer födda i Norden (67,5 procent).⁴⁷ Representativiteten är därmed lägre, men viktningen av grupperna kompenserar i viss mån för detta. Det finns även en problematik i att fråga om utsatthet för hatbrott till den generella befolkningen. I och med att antalet personer som svarar att de blivit utsatta för hatbrott är få skulle förmodligen riktade undersökningar till olika grupper som kan anses särskilt utsatta ge en bättre bild av utsattheten inom respektive grupp.

När det gäller mer detaljerade analyser, såsom utsatthet för vissa enskilda brottstyper, finns det statistiska begränsningar avseende vad som kan redovisas. Det låga antalet observationer har till följd att det inte är möjligt att utifrån detta mättillfälle beskriva fördelningen av brottstyper för homofobiska och antireligiösa hatbrott.

Resultatredovisning

De *redovisningsenheter* som presenteras för självrapporterad utsatthet för hatbrott utifrån *Nationella trygghetsundersökningen* (NTU) är

- enskilda personer utsatta för hatbrott
- antalet hatbrott (händelser)
- antalet polisanmälda händelser.

⁴⁶ Asylsökande samt personer som vistas utan giltiga tillstånd i Sverige ingår därmed inte i urvalet.

⁴⁷ Brå (2016b, s. 126).

Information om de redovisade grupperna presenteras utifrån variablerna *hatbrottsmotiv, brottstyp, kön, ålder*. De brottsmotiv som redovisas är

- främlingsfientliga
- homofobiska
- antireligiösa motiv.

I NTU beskrivs utsatthet för brott utifrån andelen personer i befolkningen som för vissa brottstyper uppger att de varit utsatta för hatbrott (prevalens) och dessa brottstypers omfattning totalt sett i populationen (incidens). De *brottstyper* som redovisas angående hatbrott i NTU är

- personrån
- misshandel
- hot
- trakasserier.

Uppgifter om kön och ålder redovisas också. För att få en redovisningsbar population nedbruten på kön och ålder slås tre undersökningsår samman. Ålder är indelat i följande fyra åldersgrupper:

- 16–24 år
- 25–44 år
- 45–64 år
- 65–79 år

Politikernas trygghetsundersökning (PTU)

Politikernas trygghetsundersökning (PTU) är en självrapporteringsundersökning som Brå genomför, där ordinarie ledamöter i kommun-, landstings- och regionfullmäktige samt riksdag via webb- eller postenkät tillfrågas om sin utsatthet för hot, våld eller trakasserier i rollen som förtroendevald. Av 13 836 tillfrågade förtroendevalda inkom svar från 8 646. De som besvarat enkäten via webben, det vill säga 7 101 förtroendevalda, fick dessutom besvara fördjupade frågor om sin utsatthet, bland annat om händelsen/händelserna haft ett hatbrottsmotiv. Referensperioden när det gäller utsatthet för hatbrott är föregående kalenderår, det vill säga utsatthet under år 2014 för PTU 2015.

Det övergripande syftet med PTU är att mäta omfattning, utveckling och konsekvenser av hot, våld och trakasserier mot förtroendevalda samt att fungera som kunskapsunderlag vid utarbetande av insatser för att förhindra eller begränsa utsattheten.

I webbenkäten är frågan om hatbrott placerad så att respondenterna redan har svarat jakande på att de har utsatts för hot, våld eller trakasserier i sin roll som politiker. Frågan är formulerad på följande sätt:

Upplever du att någon av de händelser du utsatts för som politiskt förtroendevald under föregående år kan ha att göra med förövarens/ förövarnas negativa eller fientliga uppfattning om ...

... Hudfärg, nationalitet eller etnisk bakgrund

... Religionstillhörighet

... Sexuell läggning

... Könsoverskridande identitet eller uttryck.

Flera svarsalternativ är möjliga. I de fall flera motiv har angetts går det dock inte att utläsa om motiven avser samma händelse eller olika händelser under året. Med anledning av den generellt ställda frågan är det dessutom inte möjligt att urskilja vilken typ av händelser utsattheten avser.

Förtroendevalda politiker kan utsättas för hatbrott i sin roll som politiker, dels med anledning av de egenskaper de själva har, dels med anledning av de frågor de engagerar sig i. Det går inte utifrån den här undersökningen att se vilken av aspekterna som legat till grund för utsattheten.⁴⁸

Det är viktigt att framhålla att PTU avser att undersöka utsatthet hos landets förtroendevalda i deras roll som just förtroendevalda, inte som privatpersoner. Avseende utsatthet för hatbrott går det inte att utesluta en viss gråzon däremellan, något som frågans placering i enkäten har försökt förebygga.

Tänk på detta vid läsning av resultaten

Självrapporterad utsatthet för hatbrott enligt PTU 2015 avser utsatthet under föregående kalenderår, det vill säga 2014, medan statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv utgörs av anmälningar från 2015.

Till skillnad från NTU ställs inte frågan om hatbrott som en uppföljningsfråga för utsatthet av en särskild brottstyp. Vi vet därför inte hur utsattheten för hatbrott enligt PTU fördelar sig på olika brottstyper, det vill säga hot, våld och trakasserier.

I en frågeundersökning av det här slaget är det de tillfrågades egna upplevelser, tolkningar och bedömningar som avgör om en händelse klassas som ett hatbrott och på grund av vilket motiv. Ett känt problem med självrapporteringsundersökningar som PTU är att de som tillfrågas kan känna en förväntan att svara i viss riktning, exempelvis genom att ange fler motivgrunder än vad de kanske egentligen minns från föregående år. Det är något som bör beaktas vid läsning av resultaten.

Storleksskillnader mellan de olika partierna, svarsfrekvensen inom varje parti, åldersfördelning samt fördelningen av kvinnor och män bland de förtroendevalda påverkar fördelningar i statistiken. I redovisningen har hänsyn tagits till dessa aspekter i möjligaste mån, men det är något som bör hållas i åtanke vid läsningen.

I Sverige är det allmänna val till fullmäktige (i kommuner, regioner och landsting) och till riksdagen i september vart fjärde år. Val till Europaparlamentet sker i maj vart femte år. År 2014 sammanföll dessa val i ett så kallat ”supervalår”.⁴⁹ Vid jämförelser mellan 2014 (PTU 2015) och den tidigare undersökningen för 2012 (PTU 2013) bör detta hållas i åtanke. Valkampanjer eller valrörelser medför att förtroendevalda syns och hörs mer i flera olika sammanhang. Det gör att utsattheten under 2014 inte nödvändigtvis bör ses som en ökning från 2012, utan snarare som en jämförelse mellan valår och mellanliggande år.⁵⁰

⁴⁸ Notera dock att politisk åskådning inte ingår som motivgrund i straffskärpningsregeln (BrB 29 kap. 2 § 7 p). I PTU ingår frågor om utsatthet för främlingsfientliga och antireligiösa hatbrott, samt på grund av sexuell läggning och könsöverskridande identitet eller uttryck.

⁴⁹ Brå (2016c, s. 10).

⁵⁰ Brå (2016c, s. 28).

Resultatredovisning

Den *redovisningsenhet* som presenteras för självrapporterad utsatthet för hatbrott utifrån PTU är *enskilda förtroendevalda politiker*.

Information om utsatthet bland förtroendevalda presenteras utifrån variablerna

- hatbrottsmotiv
- politisk församling
- partitillhörighet
- kön
- ålder
- etnisk bakgrund.

De *hatbrottsmotiv* som redovisas angående hatbrott i PTU är

- främlingsfientliga
- antireligiösa
- sexuell läggning
- könsöverskridande identitet och uttryck.

De *politiska församlingar* som redovisas är

- kommunfullmäktige
- landstings-/regionfullmäktige
- riksdag.

Partitillhörighet är indelad i följande grupper:

- Centern
- Liberalerna (f.d. Folkpartiet fram till november 2015)
- Kristdemokraterna
- Miljöpartiet
- Moderaterna
- Socialdemokraterna
- Sverigedemokraterna
- Vänsterpartiet
- Övriga partier.

Uppgifter om *kön och ålder* redovisas också. Ålder är indelad i följande åldersgrupper:

- Upp till 29 år
- 30–39 år
- 40–49 år
- 50–59 år
- 60–69 år
- 70 år eller äldre.

Etnisk bakgrund är indelad i svensk bakgrund och utländsk bakgrund. Med svensk bakgrund avses personer födda i Sverige med minst en inrikes född förälder. Men *utländsk bakgrund* avses utrikes födda och personer födda i Sverige med båda föräldrarna utrikes födda.

4. Polisanmälningar med identifierat hatbrottsmotiv

I detta kapitel beskrivs datainsamlingsmetoden för hatbrottsstatistiken 2015, det manuella kodningsarbetet samt de bedömningskriterier och definitioner som ligger till grund för vilka polisanmälningar som vid den manuella granskningen identifieras innehålla hatbrott.

Datainsamling och urval

Hatbrott är inte ett specifikt *brott* i brottsbalken, utan ett samlingsnamn för olika sorters brott som begås med vissa motiv. Det finns inte heller någon brottskod för hatbrott i polisens system för att registrera anmälningar. Det innebär att det i dagsläget inte är möjligt att producera statistik över polisanmälda hatbrott med samma tillvägagångssätt som för den officiella statistiken över anmälda brott. Sedan 2008 kan polisen dock, genom ett fält i RAR,⁵¹ markera om ett anmält brott är ett misstänkt hatbrott eller inte.⁵² Markeringen infördes inte i syfte att föra statistik över antalet anmälda hatbrott, utan var ett sätt att lyfta hatbrottsfrågan inom polismyndigheten genom att påminna den enskilda polisen om hatbrottsaspekten varje gång en anmälan skrivs.⁵³

Metoden för att identifiera hatbrottsanmälningar, som ursprungligen är utarbetad av Säkerhetspolisen (Säpo), bygger i stället på sökningar och manuella granskningar av ett slumpmässigt urval anmälningar avseende särskilt utvalda brottstyper som har ansetts vara relevanta för hatbrott.⁵⁴ Anmälningar som bedöms uppfylla Brås definition av hatbrott kodas in och bildar, efter uppräknig till populationsnivå,⁵⁵ statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv.

Polisanmälningar med möjliga hatbrottsmotiv fångas upp genom sökning efter hatbrottsrelaterade ord och fraser i fritexten. Sökandet sker på

⁵¹ *Rationell anmälningsrutin* (RAR) är polisens datasystem för att registrera en anmälan.

⁵² Fältet, som polisen införde nationellt, är obligatoriskt och innebär att anmälningsupptagaren måste svara på frågan om det aktuella brottet är ett misstänkt hatbrott eller ej.

⁵³ Hatbrottsmarkeringen inkluderades i datainsamlingen 2008–2011 och specialstuderades av Brå. Majoriteten av anmälningarna bedömdes som felmarkerade. Se tidigare årsböcker för hatbrottsstatistiken och tillhörande tekniska rapporter för mer information.

⁵⁴ Säkerhetspolisen började producera hatbrottsstatistik 1994. Brå övertog ansvaret för produktionen år 2006 och utvecklade ett eget systemstöd för att söka fram, koda och granska polisanmälningar med möjliga hatbrottsmotiv. Metoden har varit densamma fram till årets produktionsomgång då produktionen av statistiken har effektiviserats och undersökningen gjorts om från en totalundersökning till att vara en urvalsundersökning.

⁵⁵ Det vill säga till en nivå som om samtliga polisanmälningar avseende de särskilt utvalda brottskoderna hade ingått i undersökningen.

ett obundet slumpmässigt urval om hälften av anmälningarna som ingår i populationen. På grund av att urvalet görs månadsvis med en buffertperiod på två månader⁵⁶ missas ärenden som tillkommer i de fall polisen efter buffertperioden har uppdaterat ett ärende med en brottskod som ingår i populationen.⁵⁷ För hela året fanns för de utvalda brottstyperna drygt 419 700 anmälningar. Det slumpmässiga urvalet om hälften av anmälningarna omfattar endast anmälningarna efter buffertperioden. Till följd av detta är urvalsstorleken 49,8 procent av de relevanta anmälningarna från 2015. För de drygt 209 000 anmälningar som slumpades fram används en sökordslista bestående av hatbrottsrelaterade ord och fraser för att fånga upp anmälningar med möjliga hatbrottsmotiv. Genomsökning med sökordslistan fångade upp nästan 15 000 anmälningar, vilka har granskats manuellt.

Population

Populationen för undersökningen är brottsanmälningar registrerade i Sverige under år 2015 avseende särskilt utvalda brottstyper. De brottstyper som ingår är våldsbrott, olaga hot, ofredande, ärekränkning, hets mot folkgrupp, skadegörelse, klotter, olaga diskriminering och diverse övriga brott.⁵⁸ Avgränsningen baseras på de brottstyper som Säkerhetspolisen (Säpo) bedömde förekommer vid hatbrott då den nationella hatbrottsstatistiken inrättades. Av den anledningen görs inte sökning på anmälningar avseende exempelvis stöld, personrån och sexualbrott. Effekten av denna avgränsning är svår att uttala sig om, men det innebär troligen att en del hatbrott förbigås.⁵⁹ Avgränsningen har emellertid behållits för att eftersträva jämförbarhet över tid i statistiken.

Sökordslistan

Den automatiserade genomsökningen innebär att anmälningar som innehåller ord och termer från sökordslistan fångas upp och att sökorden i fritexten markeras. Sökordslistan uppdateras normalt årligen genom att ord läggs till, korrigeras eller tas bort om de inte ger relevanta träffar. Med anledning av anpassningen till den nya metoden 2012 uppdaterades emellertid inte listan inför 2013 års produktion. För produktionen av 2015 års statistik bestod sökordslistan av 392 ord och fraser. Listans sökord, som utgörs av hatbrottsrelaterade ord och fraser, bygger framför allt på erfarenheter från tidigare års arbete med statistiken. Inspiration till nya sökord kommer bland annat från genomläsning av brottsanmälningar, omvärldsbevakning samt kontakter med målgrupper. Tanken är att sökordslistan ska hållas aktuell utifrån nytt språkbruk och nya företeelser i

⁵⁶ Uttag av anmälningarna från januari görs i början av april, anmälningar från februari i början av maj och så vidare.

⁵⁷ Buffertperioden sattes till två månader efter att det visade sig att majoriteten av ajourföringarna gjorts under denna tidsperiod.

⁵⁸ Exempelvis brott mot personuppgiftslagen, tjänstefel och övergrepp i rättssak. För en komplett förteckning över vilka brottskoder som ingår, se bilaga 2.

⁵⁹ Till exempel visar uppgifter om utsatthet för hatbrott från *Nationella trygghetsundersökningen* (NTU) att hatbrott även förekommer vid personrån. Även andra brottstyper, utöver de som ingår i populationen, har fångats upp vid granskningen av de anmälningar som polisen markerat som misstänkta hatbrott i RAR (ingick som datainsamlingsmetod 2008-2011). Polisens hatbrotts- markering kan nämligen avse samtliga brottstyper.

samhället. Varje år redovisas sökordslistan i en bilaga.⁶⁰ I det följande ges ett exempel på hur ord från sökordslistan markeras i anmälans fritext:

De tre killarna har hotat Jonas vid tidigare tillfällen. De kallar honom "jävla transa" och "böj jävel".

Kodning av polisanmälningar

Vid anmälningstillfället är det främst målsägarens subjektiva upplevelse som avgör om handlingen betraktas som ett hatbrott,⁶¹ men även anmälningsupptagarens uppfattning och den information hatbrottsutredaren på Brå har om händelsen, exempelvis genom relaterade anmälningar. Att data samlas in vid anmälningsstadiet resulterar i en antalsmässigt mer omfattande statistik jämfört med om data skulle ha samlats in i ett senare led i rättskedjan, eftersom det bara är en liten del av antalet anmälda brott som efter utredning går vidare till åtal. Om data i stället samlades in över exempelvis personupplärade hatbrott eller lagföringar vid hatbrott, skulle inte lika många incidenter fångas upp i statistiken. Då skulle statistiken endast ha sin utgångspunkt i händelser som bedömts som brott hos polisen och åklagarmyndigheten i första fallet och hos domstolarna i andra fallet.

Manuell granskning och kodning

De anmälningar med möjliga hatbrottsmotiv som fångades upp vid genomsökningen med sökordslistan (nästan 15 000 anmälningar) har granskats manuellt av minst två olika personer i tre olika steg. Anmälningar som motsvarar Brås definition av hatbrott kodades in som sådana efter att ha genomgått följande process:

1. *Bortgallring* (utredare 1): I ett första steg sker en bortgallring av anmälningar som absolut inte bedöms som hatbrott enligt Brås definition.⁶² Vid minsta misstanke om att det kan röra sig om ett eventuellt hatbrott går anmälan vidare till nästa steg.
2. *Kodning* (utredare 2): I ett andra steg läses anmälan igenom noggrant och samtliga variabler för de anmälningar som bedöms innehålla hatbrott kodas. Svårbedömda anmälningar diskuteras mellan utredarna.
3. *Kvalitetskontroll/rättning* (utredare 1): Slutligen görs en kvalitetskontroll. Anmälningar kodade som hatbrott och samtliga kodade variabler granskas och korrigeras i de fall det behövs. Diskussion förekommer vid svårbedömda fall. De kodade anmälningarna räknas sedan upp till populationsnivån, det vill säga till en nivå som om samtliga polisanmälningar hade ingått i undersökningen. Av samtliga nästan 15 000 anmälningar som granskades bedömdes i slutändan 21 procent innehålla hatbrott.

Det bedömningsunderlag som används för att fastställa om en anmälan avser ett hatbrott utgörs främst av den information som framkommer i anmälans fritext, men även namn på utsatt och gärningsperson, brotts-

⁶⁰ Se bilaga 1 för en komplett lista över de sökord som använts vid produktionen av hatbrottsstatistiken.

⁶¹ Detta är samma utgångspunkt som vid den officiella statistiken över anmälda brott.

⁶² Anmälan kan ha fångats upp för att den innehåller ordet "kyrka", fast det sedan visar sig handla om att "en bil svängde vänster vid kyrkan".

plats och uppgifter från relaterade anmälningar används. I kodningsarbetet är det främst målsägandens upplevelse av gärningspersonens motiv (såsom anmälningsupptagaren beskriver det i fritexten) som ligger till grund för bedömningen. Ibland kan även någon annan persons perspektiv på händelsen vara av vikt. Det kan till exempel vara iakttagelser från en polis eller ett vittne. Vilken typ av information som finns att tillgå och omfattningen av denna kan variera mellan de olika anmälningarna. Utifrån den tillgängliga informationen görs en samlad bedömning.

Fritexterna ger varierande information

Brottsanmälningarnas fritext består av alltifrån några rader till en längre text med en beskrivning av de anmälda brotten och omständigheterna, vanligen kallad gärningsbeskrivning. När det gäller denna fritext finns det två förhållanden som är särskilt viktiga att ha i minnet. För det första finns det inte någon strukturerad och fastställd mall för vad fritexterna ska innehålla, vilket medför att de innehåller olika mycket information. För det andra skrivs fritexten vanligen in direkt vid anmälingstillfället, varför information som inkommer senare under utredningen inte ingår. Vid framför allt dödligt våld finns det stora problem med att använda denna metod, eftersom det inte finns någon utsatt som kan berätta hur brottet gick till eller delge polisen det eventuella motivet till brottet. Ett annat skäl är också att fritexten i anmälan i vissa fall antingen blir mycket kort på grund av alltför känslig information eller att den enbart beskriver vad som funnits på brottsplatsen. Om det dödliga våldet har ett hatbrottsmotiv kan det ibland ändå identifieras och inkluderas i statistiken genom information från andra källor, exempelvis genom uppmärksamhet i media. Bortfallet vid dödligt våld påverkar inte nivån för samtliga hatbrott, då brottstypen är sällsynt.

Definition och bedömningskriterier

I detta avsnitt redogörs för hur hatbrott definieras i hatbrottsstatistiken och de bedömningskriterier som används för att identifiera ett hatbrott i en brottsanmälan.

Statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv grundas främst på den utsatta personens upplevelse av gärningspersonens motiv till sin handling. För statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv används följande definition av hatbrott:

Brott mot person, grupp, egendom, institution eller representant för dessa, som motiveras av rädsla för, fientlighet eller hat mot den utsatta grundat på hudfärg, nationalitet eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning samt könsöverskridande identitet eller uttryck⁶³ som gärningspersonen tror, vet eller uppfattar att personen eller gruppen har.⁶⁴

⁶³ Det vill säga vilket kön en person upplever sig tillhöra samt hur personen väljer att uttrycka sitt biologiska kön, sociala kön och/eller det kön personen identifierar sig som. För vidare resonemang om termen "könsöverskridande identitet eller uttryck", se kapitel 12 om *Transfobiska hatbrott* i årsboken Brå (2016e).

⁶⁴ Se äldre rapporter för ett utförligare resonemang om definitioner: Brå (2006b) och Säkerhetspolisen (2005).

Följande hatbrottsmotiv omfattas av definitionen och redovisas i statistiken: främlingsfientliga/rasistiska⁶⁵ (av dessa särredovisas afro-fobiska och antiromska), antisemitiska, islamofobiska, kristofobiska, andra antireligiösa, homofobiska, bifobiska, heterofobiska samt transfobiska. Tillsammans med interna bedömningskriterier ligger definitionen till grund för vilka anmälningar som vid den manuella granskningen bedöms innehålla hatbrott.⁶⁶

Fastställande av om en anmälan innehåller ett hatbrottsmotiv

När en anmälan bedöms använder Brå flera olika kriterier för att fastställa hatbrottsmotivet. Bedömningen utgår från *all information* som finns att tillgå i polisanmälanens fritext. Att bedömningen utgår från polisanmälanens fritext innebär att den till största delen utgår från anmälningsupptagarens sammanställning av den utsattas upplevelse av den aktuella händelsen. Om den utsatta anser eller misstänker att motivet till brottet beror på att hon eller han är eller av gärningspersonen har uppfattats vara exempelvis homosexuell, kristen, muslim, jude eller rom bedöms händelsen i regel som hatbrott. Förutom *den utsattas berättelse* kan bedömningen baseras på:

- *Gärningspersonens uttalanden verbalt eller skriftligt.* Det kan exempelvis vara att gärningspersonen säger ”svartskalle”, ”äckliga flata”, ”jehovaspack” eller ”transjävel” till den utsatta vid brottstillfället. Termer som ”transa”, ”muslim”, ”jude” och ”flata” kan anses utgöra grund för hatbrott om de används i utpekande syfte, exempelvis om ordet ris-tas in på någons ytterdörr. Även allmänt klotter, affischer och flygblad med text som ”ut med alla zigenare”, ”muslimjävlar – inga fler moskéer i Sverige”, davidstjärnor i kränkande kontext ihop med hakkors och ”hata lesbiska” bedöms som hatbrott.
- *Information via relaterade anmälningar.* Ibland förekommer en utsatt eller en gärningsperson i flera anmälningar, vilket kan finnas noterat i den aktuella fritexten. Dessa relaterade anmälningar kan exempelvis vara en motanmälan eller ytterligare en utsatt som anmäler samma händelse, vilket vanligtvis ger relevant information även om den aktuella händelsen.⁶⁷
- *Information i media eller på internet.* I vissa fall har media uppmärksammat hatbrott, och sådan information kan ibland användas vid bedömningen. Vid svårbedömda fall kan även platser, organisationer/företag, adresser, hänvisningar till hemsidor med mera sökas på internet, och den informationen kan användas som bedömningsunderlag.
- *Namn på utsatt och gärningsperson* kan användas för att bedöma gärningspersonens eller den utsattas ursprung. Avseende gärningspersonen framgår namn om denne på något sätt är utpekad eller misstänkt. Namn på gärningsperson och utsatt används i stort sett enbart vid bedömningen om det handlar om ett främlingsfientligt/rasistiskt hatbrott mot en minoritetsgrupp, mellan olika minoritetsgrupper eller mot majoritetsgruppen.

⁶⁵ Sedan 2008 ingår förutom främlingsfientliga hatbrott mot minoriteter även främlingsfientliga hatbrott mellan minoriteter och mot majoriteten.

⁶⁶ Se även Brå (2016e).

⁶⁷ Relaterade anmälningar som inte har fångats upp vid genomsökning används enbart som bedömningsunderlag och kodas inte in som hatbrott även om de skulle kunna bedömas som sådana.

- *Visuella markörer och signalement.* Vid beskrivningar av såväl gärningsperson som utsatt förekommer ibland andra kännetecken utöver namn. Vid främlingsfientliga/rasistiska hatbrott finns flera visuella markörer och signalement, som hudfärg och nationalitet (exempelvis vit, mörkhyad, svensk, utländsk, iranier, ryss med mera), samt uppgifter om språk med mera. För sexuell läggning finns exempelvis regnbågsflaggan och för religiös tillhörighet finns markörer som slöjan, korset, halvmånen, davidsstjärnan och kippan.

Flera motiv – det mest framträdande väljs

Motivbilden är inte alltid enkel att bedöma, en brottsanmälan kan innehålla flera möjliga hatbrottsmotiv. I dessa fall är riktlinjen att gå på det mest *framträdande* motivet och därmed välja *ett motiv*. Ett exempel är när en person blir kränkt med tillmälen som rör både sexuell läggning och könsöverskridande identitet eller uttryck som ”jävla bög”, ”jävla hora”, ”jävla bitch”, ”jävla trans”. Exemplet ovan skulle kategoriseras som transfobiskt då användandet av ordet trans i kombination med ”jävla hora” och ”jävla bitch”, förstärker det transfobiska motivet. Om flera motiv är lika framträdande, vilket sällan är fallet, avgör slumpen vilket motiv som väljs.

I vissa fall kan det finnas andra motiv bakom ett brott, exempelvis hämnd eller hedersrelaterade omständigheter, men det räcker med att ett av motiven överensstämmer med Brås hatbrottsdefinition för att brottet ska bedömas som hatbrott. En fråga som exempelvis kan uppstå är huruvida ett olaga hot är motiverat av gärningspersonens främlingsfientlighet eller om det är motiverat av individen av en skuld.⁶⁸ Om det med tydlighet framkommer att det är individen av en skuld som motiverat gärningen bedöms inte brottet som hatbrott. För att fastställa om ett misstänkt främlingsfientligt hatbrott är ett hatbrott eller inte kan en testfråga ställas: Skulle brottet ha skett om offret hade samma etnicitet som gärningspersonen?⁶⁹ Motsvarande fråga kan även ställas för de andra hatbrottsmotiven.

Nedan följer beskrivningar av respektive hatbrottsmotiv som redovisas i statistiken (se även tabell 4.1 för en översikt).

Främlingsfientliga/rasistiska motiv

Främlingsfientliga/rasistiska hatbrott innefattar hatbrott mot personer på grund av deras faktiska, eller av gärningspersonen uppfattade, hudfärg, etnicitet eller nationalitet. Den utsatta kan även vara en representant för gruppen i fråga, i gärningspersonens ögon. Exempelvis en journalist som skriver om en viss grupp, en politiker som jobbar med vissa frågor, en ordningsvakt som jobbar på ett religiöst objekt eller en deltagare i pride-festivalen.

Mot minoriteter

För att en anmäld händelse ska bedömas som främlingsfientlig/rasistisk mot minoriteter ska gärningspersonen ha begått brottet på grund av att

⁶⁸ Green, McFalls och Smith (2003, s. 30).

⁶⁹ Tiby (1999, s. 223).

Tabell 4.1. Översikt över kriterier för utsatthet för hatbrott uppdelat på motiv utifrån utsatt person och gärningsperson.

Motiv	Utsatt person*	Gärningsperson
Främlingsfientliga/rasistiska		
mot minoritet	tillhör eller uppfattas tillhöra en etnisk minoritetsgrupp i Sverige	tillhör eller uppfattas tillhöra den etniska majoritetsgruppen i Sverige
mellan minoriteter	tillhör eller uppfattas tillhöra en etnisk minoritetsgrupp i Sverige	tillhör eller uppfattas tillhöra en annan etnisk minoritetsgrupp (än den utsatta)
mot majoritet	tillhör eller uppfattas tillhöra den etniska majoritetsgruppen i Sverige	tillhör eller uppfattas tillhöra en etnisk minoritetsgrupp i Sverige
Antisemitiska	är eller uppfattas vara av judisk börd	är eller uppfattas vara icke-judisk
Islamofobiska	är eller uppfattas vara muslim	är eller uppfattas vara icke-muslim
Kristofobiska	är eller uppfattas vara kristen	är eller uppfattas vara icke-kristen
Andra antireligiösa	har eller uppfattas ha en annan religiös tro (än ovan)	har eller uppfattas ha en annan religiös tro (än den utsatta)
Sexuell läggning		
homofobiska	är eller uppfattas vara homosexuell	är eller uppfattas inte vara homosexuell
bifobiska	är eller uppfattas vara bisexuell	är eller uppfattas inte vara bisexuell
heterofobiska	är eller uppfattas vara heterosexuell	är eller uppfattas inte vara heterosexuell
Transfobiska	är eller uppfattas vara transperson	är eller uppfattas inte vara transperson

* Förutom nedanstående kan även personer som gärningspersonen uppfattar representerar befolkningsgruppen ifråga utsättas för hatbrott.

han eller hon *uppfattat* att målsäganden är av utländsk härkomst. Brottet behöver således inte vara riktat mot en person som faktiskt är av utländsk härkomst. Det primära är att det är en majoritetsperson som kränker en minoritetsperson, grupp eller representant⁷⁰ för minoritetsgrupper. Det innebär att gärningspersonen *är av svensk härkomst* eller anser sig tillhöra majoritetsgruppen i samhället. Det gäller oavsett den utsattas eller gärningspersonens religiösa tro eller sexuella läggning. Det innebär också att personer som utseendemässigt kan uppfattas som tillhörande majoritetsgruppen, exempelvis en person med nordiskt eller västeuropeiskt utseende, kan tillhöra en minoritetsgrupp. I denna kategori ingår även de fall där information om gärningspersonens ursprung saknas.

Mellan minoriteter

För att en anmäld händelse ska bedömas som främlingsfientlig/rasistisk mellan minoriteter ska gärningspersonen ha begått brottet på grund av att han eller hon *uppfattat* att målsäganden är av utländsk härkomst eller tillhör en svensk minoritetsgrupp, samt att gärningspersonen *är av en annan härkomst* än den utsatta men inte bedöms tillhöra majoritetsgruppen i samhället.

Mot majoriteter

För att en anmäld händelse ska bedömas som främlingsfientlig/rasistisk mot majoriteten ska gärningspersonen ha begått brottet på grund av att han eller hon *uppfattat* att målsäganden är av svensk härkomst. Brottet behöver således inte vara riktat mot en person som faktiskt är av svensk härkomst. Det krävs också att gärningspersonen är *av utländsk härkomst eller tillhör en svensk minoritetsgrupp*.

⁷⁰ Som representanter räknas exempelvis personer som stödjer minoriteters rättigheter, som journalister, politiker och talespersoner för organisationer.

Bedömningskriterier, mot minoriteter

I denna rapport har vissa undantag gjorts avseende bedömningen av främlingsfientliga/rasistiska hatbrott.

- *Finska namn*: Sedan lång tid tillbaka förekommer det att många med svensk härkomst i norra Sverige har finska namn.⁷¹ Med hänsyn till detta har gärningspersoner med finska namn bedömts som en del av majoritetsbefolkningen om händelsen ägt rum i norra Norrland.
- *Olaga diskriminering*: Vid olaga diskriminering anses exempelvis en ordningsvakt som arbetar utanför en nattklubb tillhöra majoritetsgruppen⁷² oavsett om ordningsvakten som gärningsperson själv är av utländsk härkomst eller har svenskt ursprung. Därmed ses gärningspersonen i detta sammanhang som en representant för sin arbetsplats och inte som privatperson, om det inte är uppenbart att personen överskrider sina befogenheter (exempelvis vid misshandel).

Submotiv vid främlingsfientliga/rasistiska motiv

Afrofobiska och antiromska motiv

För att en anmäld händelse ska bedömas som främlingsfientlig/rasistisk med ett submotiv som är afrofobiskt eller antiromskt ska gärningspersonen ha begått brottet på grund av att han eller hon *uppfattat* att målsäganden är afrosvensk eller av romskt ursprung eller en representant för dessa. Brottet behöver således inte vara riktat mot en person som är afrosvensk eller rom. Vidare krävs att gärningspersonen *själv inte är afrosvensk eller rom*.

Bedömningskriterier

- *Afrofobiska uttryck*. Om en utsatt själv beskriver att den utsatts för att den är afrosvensk eller har mörk hudfärg identifieras anmälan även som afrofobisk. Därutöver finns tillmälen som är specifika för gruppen i fråga ("neger", "svarta apa" med mera) vilket kan avgöra om en anmälan kodas som afrofobisk. Uttryck som "svartskalle" och "blatte" bedöms som allmänt främlingsfientliga/rasistiska.
- *Antiromska uttryck*. Om en utsatt själv beskriver att den utsatts för sitt romska ursprung bedöms anmälan även som antiromsk. Därutöver finns tillmälen som är specifika för gruppen i fråga ("zigenare" eller "gypsy") vilket kan avgöra om en anmälan kodas som antiromsk.

Antisemitiska motiv

För att en anmäld händelse ska kunna bedömas som antisemitisk ska gärningspersonen ha begått brottet på grund av att han eller hon *uppfattat* att målsäganden tillhör den judiska tron, oberoende av om så är fallet. Den utsatta kan även vara en representant för judar eller judendomen. Brottet behöver således inte vara riktat mot en judisk person. Vidare krävs att gärningspersonen är *icke-judisk*.⁷³

⁷¹ Regeringskansliet (2006, s. 3).

⁷² Se exempelvis Brå (2004) eller (2007) för en utförligare diskussion, där det beskrivs att grupper på grund av sin utländska bakgrund, religiösa tro eller sexuella läggning blir diskriminerade framför allt på restauranger och nattklubbar men också av fastighets- och bostadsföretag.

⁷³ Eventuella fall som rör ortodoxa och sekulariserade judar skulle därför kodas i kategorin "andra antireligiösa".

Bedömningskriterier

- *Staten Israel och dess politik.* Brott som uttrycker kritik mot staten Israel och dess politik kodas inte som hatbrott såvida det inte förekommer antisemitiska uttryck i samband med händelsen. Det är viktigt att skilja på när en stat kritiseras för sin politik och när händelser tar sig antisemitiska uttryck riktade mot judar eller judendomen.

Islamofobiska motiv

För att en anmäld händelse ska kunna bedömas som islamofobisk ska gärningspersonen ha begått brottet på grund av att han eller hon *uppfattat* att målsäganden är muslim, eller uppfattas representera muslimer eller islam, oberoende av om så är fallet. Brottet behöver således inte vara riktat mot en muslimsk person. Brottet kan även vara riktat mot muslimska institutioner eller församlingar, som moskéer eller muslimska bönelokaler. Vidare krävs att gärningspersonen inte är muslim.

Bedömningskriterier

Ibland uppstår svårigheter i bedömningen av om ett uttryck är islamofobiskt eller främlingsfientligt.

- *Islamofobiska uttryck.* Det är enbart anmälningar där ett islamofobiskt motiv kan särskiljas från det främlingsfientliga motivet som blir bedömda som islamofobiska hatbrott. Om en gärningsperson exempelvis skriker ”arabjäväl” till den utsatta bedöms anmälan som främlingsfientlig.
- *Brott mellan sunni- och shiamuslimer.* Brott som sker mellan sunni- och shiamuslimer och där ett av motiven bedömts vara den religiösa trosuppfattningen bedöms inte som islamofobiska. De bedöms i stället som ”andra antireligiösa hatbrott” eftersom det finns ett antireligiöst motiv, men både målsäganden och gärningspersonen är muslimer.

Kristofobiska motiv

För att en anmäld händelse ska kunna bedömas som kristofobisk ska gärningspersonen ha begått brottet på grund av att han eller hon *uppfattat* att målsäganden har en kristen tro, oberoende av om så är fallet. Den utsatta kan även vara en representant för utövare av religionen eller för religionen i fråga. Brottet behöver således inte vara riktat mot en kristen person, utan kan även riktas mot en kyrka eller annan byggnad tillhörande en kristen församling. Vidare krävs att gärningspersonen inte är kristen.

Andra antireligiösa motiv

Andra antireligiösa hatbrott avser andra fall än dem som redan finns redovisade (se respektive kapitel för islamofobiska, antisemitiska och kristofobiska hatbrott) där den utsattas religion eller trosuppfattning haft betydelse för gärningspersonens agerande. Det kan handla om anmälningar där en person, en grupp individer eller en grupp i allmänhet har blivit utsatt för brott på grund av sin religiösa tillhörighet, utan att det framgått ytterligare information som lett till att anmälan har kunnat kodas som ett islamofobiskt, antisemitiskt eller kristofobiskt hatbrott. Det kan även handla om personer som blir utsatta på grund av att de tillhör någon annan religion utöver islam, judendom eller kristendom, exempelvis buddhism, hinduism eller yazdanism.

Andra antireligiösa hatbrott innefattar även fall där den utsatta och gärningspersonen tillhör samma religion (exempelvis islam eller kristendom) men där den utsatta blir utsatt för brott på grund av att de har olika religiösa synsätt (exempelvis brott mellan sunni- och shiamuslimer eller mellan katoliker och protestanter). Även personer som kan uppfattas som representanter för en viss religion eller trosinriktning, annat än judendom, kristendom eller islam, kan utsättas. Det kan handla om en fastighetsägare som hotas för att ha upplåtit en lokal till ett religiöst samfund, eller en journalist som utsätts för att ha skrivit reportage om en trosinriktning.

För att ett hatbrott ska betraktas som antireligiöst krävs dels att den utsatta tillhör, eller uppfattas tillhöra, en viss religiös trosinriktning, tolkning eller trosuppfattning. Det krävs även att gärningspersonen *inte* delar samma trosinriktning, tolkning eller trosuppfattning.⁷⁴

Sexuell läggning som motiv

Homofobiska motiv

För att en anmäld händelse ska kunna bedömas som homofobisk ska gärningspersonen ha begått brottet på grund av att han eller hon *uppfattat* att målsäganden är homosexuell eller representerar homosexuella, oberoende av den utsatta personens faktiska sexuella läggning. Brottet behöver därför inte vara riktat mot en homosexuell person. Vidare krävs att gärningspersonen själv *inte är homosexuell*.

Bedömningskriterier

- *Samlad bedömning vid haranger.* Även om det kan argumenteras för att skällsordet ”bög” oavsett kontext inrymmer ett mått av nedvärderande uttryck för homosexuella har undantags gjort från hatbrottsstatistiken för fall där uttrycket förvisso kan anses olämpligt men där gärningspersonen ändå inte förefaller hysa homofobiska avsikter. Om exempelvis en gärningsperson uttrycker ”jävla bög, jävla idiot, jävla gubbe, jävla rektor, jävla CP” kan det homofobiska inslaget anses utgöra en så ringa del av anmälan att det inte kan anses utgöra en grund för att bedöma händelsen som homofobisk. Avgörande om en sådan anmälan ska räknas till statistiken eller inte kan vara hur många gånger det homofobiska uttrycket använts, eller om målsäganden är eller uppfattas vara homosexuell.

Bifobiska motiv

För att en anmäld händelse ska kunna bedömas som bifobisk ska gärningspersonen ha begått brottet på grund av att han eller hon *uppfattat* att målsäganden är bisexuell. Vidare krävs att gärningspersonen *själv inte är bisexuell*.

Heterofobiska motiv

För att en anmäld händelse ska kunna bedömas som heterofobisk ska gärningspersonen ha begått brottet på grund av att han eller hon *uppfattat* att målsäganden är heterosexuell. Vidare krävs att gärningspersonen själv inte är heterosexuell.

⁷⁴ Begreppet trosuppfattning tolkas i det här sammanhanget i vid betydelse, exempelvis kan även ateister eller anhängare av healing eller falungong utsättas på grund av sin trosuppfattning om det är den som tycks ha motiverat gärningspersonen.

Transfobiska motiv

Begreppet sexuell läggning omfattar vanligtvis inte transpersoner, med vilket brukar avses transsexuella, transvestiter och andra personer som har en könsöverskridande identitet som alltid eller tidvis skiljer sig från normerna i samhället för hur en man eller kvinna förväntas vara.⁷⁵ För att en anmäld händelse ska kunna bedömas som transfobisk ska gärningspersonen ha begått brottet på grund av att han eller hon *uppfattat* att målsäganden är transperson eller en representant för dessa. Vidare krävs att gärningspersonen *själv inte är transperson*.

Bedömningskriterier

- *Transfobiska uttryck*. Det är enbart uttryck kopplade till transpersoner och uttryck som kan särskiljas från det homofobiska motivet som blir bedömda som transfobiska hatbrott. Om en gärningsperson skriker ”böggjäväl” till den utsatta bedöms anmälan ofta som homofobisk om det inte på annat sätt framgår att gärningspersonen gett sig på den utsatta på grund av dennas könsöverskridande identitet eller uttryck. Om gärningspersonen till exempelvis säger ”klä dig som en man” till en transvestit, antas brottet vara ett resultat av transfobi och motiverat av transpersonens könsöverskridande identitet.

Tillförlitlighet

När statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv används, är det viktigt att tänka på att *statistiken endast redovisar anmälningar som har varit möjliga att identifiera som hatbrott med hjälp av den metod och definition som används*. Den kan därför *endast antas ge en uppskattning av de anmälda hatbroten*. Statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv ger ingen information om hur många hatbrott som faktiskt har begåtts eller anmälts. Självrapporteringsstudier som *Nationella trygghetsundersökningen* (NTU), *Skolundersökningen om brott* (SUB) och *Politikernas trygghetsundersökning* (PTU) är lämpligare källor för att mäta utsattheten för hatbrott ute i samhället, eftersom de har potential att även fånga upp händelser som inte är polisanmälda. I NTU uppges generellt sett fler hatbrott vara polisanmälda än vad som återfinns i statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv, vilket tyder på att statistiken över polisanmälningar endast fångar upp en del av de hatbrott som anmäls till polisen.

En första förutsättning för att ett brott ska komma med i statistiken över anmälningar med identifierade hatbrottsmotiv är att händelsen kommit till polisens kännedom. Benägenheten att anmäla ett brott varierar mellan brottstyperna och över tid. Utifrån tidigare studier kan konstateras att skillnaden mellan faktisk och anmäld brottslighet, det så kallade mörkertalet, är stor vid hatbrott.⁷⁶ Anmälningsbenägenheten kan också variera mellan de olika grupperna som blir utsatta för hatbrott. Exempelvis kan förtroendet för rättsväsendet, eller myndigheter i allmänhet, variera och påverka om de utsatta anmäler brott till polisen.⁷⁷ Mörkertalet har bety-

⁷⁵ Justitiedepartementet (2006, s. 41).

⁷⁶ Se exempelvis Forum för levande historia (2006). För en utförligare beskrivning av anmäld respektive faktisk brottslighet, anmälningsbenägenhet och mörkertal, se Brå (2006a, s. 66–70).

⁷⁷ Brå (2007, s. 24).

delse för möjligheten att bedöma utvecklingen av de anmälda hatbrotten, men även för beskrivningar av hatbrottens struktur.

När det gäller hatbrottsstatistiken finns två typer av mörkertal. En typ av mörkertal är av ovan nämnda slag, det vill säga hatbrott som sker men som aldrig anmäls till polisen. Den andra typen av mörkertal består av de hatbrott som anmäls till polisen, men som av olika skäl ändå inte kommer med i statistiken, exempelvis när hatbrottsmotivet inte uppmärksammas av anmälaren eller anmälningsupptagaren och därmed inte nämns i fritexten, eller att fritexten inte innehåller ord som återfinns i sökordslistan. Hatbrott kan även många gånger röra känslig information som det inte är säkert att den utsatta vill delge polisen vid anmälningstillfället. Uppmärksammas hatbrottsmotivet senare under utredningen kommer händelsen inte med i statistiken. Hatbrottens karaktär i statistiken påverkas av i vilken grad de hatbrott som trots allt anmäls till polisen registreras som sådana vid anmälningstillfället. För att en anmälan ska komma med i statistiken behöver det anmälda brottet även röra någon av de brottskoder som ingår i Brås urval, och rätt brottskod måste ha angetts på anmälan. Motivet till den beskrivna händelsen behöver stämma överens med Brås definition av hatbrott, och händelsen måste slutligen bedömas som ett hatbrott av Brås utredare, som har interna bedömningskriterier till sin hjälp.

Urvalsosäkerhet

Då statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv bygger på en urvalsundersökning sedan 2012, tillkommer ytterligare en osäkerhet – en statistisk urvalsosäkerhet. Eftersom urvalet är slumpmässigt kan denna osäkerhet skattas med hjälp av konfidensintervall.⁷⁸ Konfidensintervallet ger en god uppfattning om vilka skillnader i statistiken som inte beror på slumpen. Urvalsstorleken, som är satt till 50 procent av populationen, är att betrakta som mycket stor, vilket ger en lägre urvalsosäkerhet jämfört med om urvalsstorleken hade varit mindre. Trots detta blir osäkerheten stor då motiv med få identifierade hatbrottsanmälningar studeras, eftersom de bygger på få observationer. Det betyder att skattningarna av anmälningarna för samtliga motiv är säkrare än för exempelvis de afrofbiska, som i sin tur är säkrare än skattningarna för det transfbiska motivet. Därutöver är urvalsosäkerheten större vid detaljerade analyser inom ett hatbrottsmotiv (exempelvis av brottsplats eller relation) jämfört med osäkerheten för det totala antalet identifierade anmälningar för motivet i fråga.

En lathund för beräkning av ett tvåsidigt 95-procentigt konfidensintervall finns i bilaga 2 i årsboken.⁷⁹ De förändringar som nämns i resultatdelen är statistiskt säkerställda om inget annat anges. Observera att konfidensintervallet endast avser den osäkerhet som är kopplad till urvalsförfarandet och inte täcker in de andra felkällor som statistiken är behäftad med.

Jämförbarhet

I följande avsnitt redovisas jämförbarheten såväl mellan olika år som med annan relevant statistik. När utvecklingen av statistiken över polisanmäl-

⁷⁸ Konfidensintervall i den här rapporten anger inom vilket intervall (skattningen plus/minus felmarginalen) det sanna medelvärdet med 95 procents sannolikhet finns.

⁷⁹ Brå (2016e).

ningar med identifierade hatbrottsmotiv studeras eller jämförs med annan statistik är det viktigt att ta hänsyn till nedanstående information för att på så sätt bedöma vilka slutsatser som kan göras om exempelvis ökning eller minskningar i hatbrottsstatistiken.

Utveckling över tid

- Under 2004 genomförde Säkerhetspolisen ett omfattande metodutvecklingsarbete av datateknisk art som påverkade inhämtningsrutinerna. Metodförändringarna har i olika grad för de respektive motiven påverkat möjligheten att jämföra statistik med tidigare år än 2004. För främlingsfientliga och antisemitiska hatbrott är bedömningen att metodförändringen haft mindre betydelse, medan det för homofobiska hatbrott haft förhållandevis stor betydelse.
- Från och med 2006 har Brå det fulla ansvaret för insamling och bedömning av alla hatbrottsanmälningar. Trots ett nära samarbete med Säpo går det inte att utesluta att övertagandet fått konsekvenser för jämförbarheten med tidigare år. Bedömningen är dock att nivån på antalet redovisade hatbrott inte påverkats, men att övertagandet kan ha vissa konsekvenser när det gäller redovisning av huvudbrott, där Brå mer strikt hållit sig till huvudbrottsprincipen och valt brott med strängast straffskala.
- De islamofobiska hatbrotten särredovisades inte av Säpo, men en del av dem ingick tidigare sannolikt i redovisningen av främlingsfientliga hatbrott. När det fanns anmälningar med inslag av både främlingsfientlighet och islamofobi redovisades de under främlingsfientliga hatbrott. En övervägande majoritet av de islamofobiska hatbrotten år 2006 omfattas av enbart ett motiv – det islamofobiska, vilket innebär att de inte skulle ha redovisats som främlingsfientliga i tidigare års sammanställningar. Bedömningen är därför att jämförelser av nivån för främlingsfientliga hatbrott är möjlig med tidigare år än 2006.
- Utöver definitionsförändringen år 2008 utökades metoden för att fånga upp hatbrottsanmälningar med ytterligare två datainsamlingssteg: dels en totalundersökning av samtliga anmälningar avseende hets mot folkgrupp och olaga diskriminering, dels insamling och granskning av de anmälningar polisen markerat som misstänkta hatbrott i RAR. De kompletterande datainsamlingsstegen har dock haft en mindre effekt på antalet identifierade hatbrott och har därför mindre betydelse för möjligheter till jämförelse mellan åren.
- År 2007 tillkom nya uppgifter i hatbrottsstatistiken. När det gäller tillvägagångssätt lades allmänt klotter till. För uppgifter om på vilken plats hatbrottet har ägt rum lades sms och medier till. När det gäller uppgifter om relation mellan gärningsperson och utsatt lades kund/klient till. Detta gör att det kan vara svårt att jämföra enstaka kategorier för tillvägagångssätt,⁸⁰ plats och relation över tid.
- Under 2008 genomförde Brå en större definitionsförändring av vad som är ett hatbrott i hatbrottsstatistiken. Utöver främlingsfientliga hatbrott mot minoriteter, islamofobiska hatbrott, antisemitiska hatbrott och ho-

⁸⁰ Kategorin *tillvägagångssätt* har tidigare använts för att beskriva hur hatbrottet har utförts, om det exempelvis har skett direkt mot person genom fysisk kontakt eller via internet. Brå har dock beslutat att ta bort kategorin då den inte tillför mer information om hatbrottet än vad som kan utläsas av brottsplats och huvudbrott.

mofobiska hatbrott förändrades definitionen till att numera även omfatta främlingsfientliga hatbrott mellan minoriteter och mot majoriteten, övriga antireligiösa hatbrott, bifobiska hatbrott, heterofobiska hatbrott och transfobiska hatbrott. På grund av definitionsförändringen är det inte möjligt att utan vidare jämföra nivåerna för samtliga hatbrott och främlingsfientliga/rasistiska hatbrott med tidigare år. När det gäller islamofobiska, antisemitiska och homofobiska hatbrott har definitionsförändringen ingen betydelse, och jämförelser med tidigare år är därför möjliga.

- År 2011 inleddes ett effektiviseringsarbete. Redovisningen över målsägande och misstänkta utgick, likaså den regionala analysen av de anmälningar som polisen markerat som misstänkta hatbrott i RAR. Samma år ändrade kategorin övriga antireligiösa hatbrott namn till kristofobiska. Åren 2008–2010 ingick de kristofobiska i kategorin övriga antireligiösa hatbrott, men det visade sig att det kristofobiska motivet utgjorde den övervägande majoriteten (över 90 procent) av fallen.
- Inför 2012 års datainsamling genomfördes en större metodförändring i syfte att effektivisera statistiskproduktionen. Undersökningen har gjorts om från att vara en totalundersökning till att bli en urvalsundersökning. Urvalet skattas därefter till populationsnivå, det vill säga till en nivå som om samtliga polisanmälningar hade ingått i undersökningen. Brå bedömer att vid jämförelser över tid måste hänsyn tas till den osäkerhetsmarginal som uppstår med anledning av användningen av en urvalsundersökning.
- Som ett ytterligare led i effektiviseringsarbetet har de datainsamlingsmetoder som tillkom år 2008 rationaliserats bort, likaså möjligheterna för relaterade anmälningar att komma med i statistiken. Det gäller även anmälningar som inte fångats upp på annat sätt men som media uppmärksammat. Dessa förändringar bedöms ha mindre effekt på antalet identifierade hatbrottsanmälningar och har därför mindre betydelse vid jämförelser över tid.
- Efter en översyn av statistiken över hatbrott med högerextremistiska och nationalsocialistiska symboler har Brå funnit att statistiken inte mäter det som den förväntas mäta, samt att Brå saknar förutsättningar för att kunna verifiera sådana uppgifter som är nödvändiga för att statistiken ska kunna redovisa det som den är avsedd att redovisa. Eftersom statistiken inte mäter hatbrott kopplade till högerextremism utgår den från och med Hatbrott 2014.⁸¹
- Inför produktionen av Hatbrott 2015 togs kategorin tillvägagångssätt bort, dels då Brå bedömde att den inte tillförde mer information om hatbrottet än vad som redan kunde utläsas av brottsplats och huvudbrott, dels då det inte fanns någon större efterfrågan av information om kategorin. Inför produktionen utökades även kategorin relation med alternativet *ej relevant*, vilket inkluderar anmälningar där relationen mellan den utsatta och gärningspersonen inte är relevant att fastställa. Det kan bland annat handla om anmälningar som inte inkluderar någon målsägare, exempelvis vid hets mot folkgrupp. Alternativet lades till som en anpassning av det (över tid) ökade antalet anmälningar med hot och missaktning riktat mot olika folkgrupper, och inte mot specifika individer (exempelvis på internet). Relationen i dessa anmälningar har

⁸¹ För en utförligare redogörelse av bakgrunden till detta beslut, se bilaga 6 i Hatbrott 2014, Teknisk rapport, Brå (2015).

tidigare kodats främst som uppgift saknas, i vissa fall okänd relation. Eftersom ej relevant relation redovisas tillsammans med uppgift saknas bör sammanslagningen inte ha någon större effekt på redovisningen.

- Varje år⁸² uppdateras sökordslistan genom att nya ord läggs till och gamla ord tas bort eller korrigeras. Listan med sökord utarbetades ursprungligen av Säkerhetspolisen. Sedan Brå tog över hatbrottsstatistiken har arbetet med att utveckla listan med sökord fortsatt. En årlig förändring av sökordslistan medför att urvalet inte är exakt detsamma varje år eftersom nya ord tillkommer och gamla ord försvinner. Brås bedömning är att detta inte har någon större betydelse för jämförbarheten eftersom språkbruket generellt förändras, och justeringarna i sökordslistan syftar till att följa dessa förändringar.

Identifierade hatbrottsanmälningar och självrapporteringsstudierna NTU och PTU

Statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv avser i denna rapport anmälningar registrerade år 2015, medan uppgifter om självrapporterad utsatthet för hatbrott utifrån Nationella trygghetsundersökningen (NTU) 2015 avser utsatthet under 2014. Även Politikernas trygghetsundersökning (PTU) avser utsatthet under 2014.

Därutöver skiljer sig undersökningarna åt, dels genom att NTU mäter utsatthet bland privatpersoner och PTU mäter utsatthet för hatbrott hos Sveriges förtroendevalda politiker på kommunal-, landstings- och riksdagsnivå medan de målsägande i hatbrottsanmälningarna till polisen kan vara såväl privatpersoner som exempelvis organisationer och församlingar, dels genom vilka brottstyper som undersöks. I statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv undersöks anmälningar avseende våldsbrott, olaga hot, ofredande, ärekränkning, hets mot folkgrupp, skadegörelse, klotter, olaga diskriminering och diverse övriga brott, medan NTU mäter privatpersoners utsatthet för hatbrott avseende misshandel, hot, trakasserier och rån (även de händelser som inte uppges vara polisanmälda) och PTU mäter politikernas utsatthet för hatbrott avseende hot, våld och trakasserier i sin roll som politiker. Rån är inte en brottstyp som undersöks i statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv, och trakasserier behöver inte utgöra brott.

Generellt är antalet hatbrottsmotiverade händelser som i NTU uppges vara polisanmälda fler än vad som framgår av hatbrottsstatistiken. Det torde framför allt bero på att NTU har förmågan att fånga upp en betydligt högre andel av alla hatbrott som sker och anmäls. Men även uppgifterna från NTU är behäftade med metodproblem. Ett sådant är att utsatta respondenter i NTU kan tro att brottet är polisanmält (om de varit i kontakt med polisen) fast det inte är det. Det kan även förekomma att den tillfrågade uppfattar det som socialt önskvärt att uppges att ett hatbrott är polisanmält. Händelser kan placeras fel i tiden eller förträngas, vilket betyder att den tillfrågade oavsiktligt också kan svara fel på grund av att hon eller han inte minns. När det ställs frågor om hatbrott kan det finnas en risk att drabbade inte vill berätta om händelserna. Dessutom kan det vara så att den utsatta upplever gärningen som ett hatbrott, men att den inte definie-

⁸² Med undantag för 2013.

ras så enligt hatbrottsstatistiken.⁸³ När det gäller PTU avser den att undersöka utsatthet hos landets förtroendevalda i deras roll som just förtroendevalda, inte som privatpersoner. Avseende utsatthet för hatbrott går det inte att utesluta en viss gråzon däremellan, något som frågans placering i enkäten har försökt förebygga. Först har frågor ställts om utsatthet i rollen som förtroendevald, därefter har frågan ställts om någon av de händelser respondenten redan har nämnt kan ha ett hatbrottsmotiv. Risk finns därför för såväl över- som underrapportering av antalet brottsliga händelser.⁸⁴

Identifierade hatbrottsanmälningar i jämförelse med annan kriminalstatistik

Statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv är inte jämförbar med den officiella kriminalstatistiken avseende anmälda brott. Att hatbrottsstatistiken och den officiella kriminalstatistiken inte helt stämmer överens har flera förklaringar. Den redovisade enheten för hatbrott är polisanmälan, och inte antalet anmälda brott. En polisanmälan kan innehålla ett eller flera brott, och för hatbrott redovisas huvudbrottet, det vill säga brottet med strängast straffskala. Den officiella kriminalstatistiken för anmälda brott redovisar alla brott i en anmälan.

Sedan 2007 redovisas även uppgifter om handlagda hatbrottsanmälningar.⁸⁵ Dessa uppgifter är inte heller jämförbara med den officiella statistiken över handlagda brott av samma anledning som ovan, men även då det avser olika tidsperioder. I hatbrottsstatistiken redovisas beslut för de hatbrott som anmälts till polisen under ett visst år. I den officiella statistiken redovisas alla handläggningsbeslut som gjorts under ett år, oavsett om brottet är anmält samma år eller under tidigare år.

En övergripande anledning till att hatbrottsstatistikens olika enheter inte definieras eller räknas på samma sätt som den officiella statistiken, exempelvis vid anmälda brott, är för att kunna behålla tidsserier och följa utvecklingen över tid.

Resultatredovisning

Redovisningsenheter och variabler

I resultatdelen för de identifierade hatbrottsanmälningarna presenteras respektive hatbrottsmotiv – främlingsfientliga/rasisiska, antireligiösa (islamofobiska, antisemitiska, kristofobiska, andra antireligiösa), homofobiska, bifobiska, heterofobiska samt transfobiska. Statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv sammanställs utifrån huvudbrottet (brottet med den strängaste straffskalan) i anmälningarna. De *redovisningsenheter* som presenteras är

- inkommen anmälan
- handlagd anmälan.⁸⁶

⁸³ Brå (2007). Ett exempel är om en person utsätts för ett hatbrott på grund av funktionshinder.

⁸⁴ Brå (2016c, s. 22-23).

⁸⁵ Ny rubricering från och med 2014, tidigare avsåg måttet uppklarade hatbrott.

⁸⁶ Till grund för statistiken över handlagda hatbrott ligger uppgifter från polis och åklagare. Uppgifter ur brottsanmälan kommer från polisens RAR-system (Rationell Anmälningsrutin) och sänds till Brå av polismyndigheten. Åklagarnas beslut registreras i deras ärendehanteringssystem, Cåbra, för leverans till Brå. Uppgifterna granskas, bearbetas och sammanställs sedan på Brå.

Information om de redovisade grupperna presenteras utifrån ett antal variabler som beskriver det i anmälan upptagna brottet. I årsboken för hatbrott är de *variabler* som presenteras

- huvudbrott
- hatbrottsmotiv
- submotiv
- plats
- relation mellan gärningsperson och utsatt
- handläggningsbeslut
- regional indelning.

Vid läsning av årsboken för hatbrott är det viktigt att ha i åtanke att många av redovisningarna innehåller små tal. Följden blir att procentuella förändringar kan bli mycket stora från år till år även om skillnaden i absoluta tal är liten. I redovisningen är det, på grund av låga tal, inte alltid möjligt att redovisa alla motiv eller variabler separat. Enligt lagstiftning får det inte finnas någon risk för att enskilda individer ska kunna identifieras i statistiken.⁸⁷ Om så är fallet måste antingen kategorier med låga tal sammanfogas eller döljas med ett kryss. Vissa låga tal kan dock redovisas om bedömningen är att ingen enskild individ kan identifieras. Sedan 2012 är redovisningen i större utsträckning än tidigare baserad på andelar, dessutom har fler kategorier slagits samman. Förändringen har införts dels med tanke på att dessa låga tal är skattade och därmed behäftade med en urvalsosäkerhet, dels för att tydligare lyfta fram de mer framträdande kategorierna för de olika hatbrottsmotiven och därmed ge en mer beskrivande presentation av vad som är karaktäristiskt för respektive hatbrottsmotiv.

I redovisningen är antalen avrundade till närmaste tiotal i den löpande texten men är redovisade i exakt skattade antal i tabellerna.

Inkomna anmälningar

Antalet inkomna anmälningar är de som framför allt polisen, men även andra hatbrottsutredande myndigheter, registrerat i sina ärendesystem under kalenderåret 2015. Brotten kan dock ha begåtts under tidigare år. I årsboken över hatbrott redovisas större delen av statistiken i enheten *anmälan*. Det är enbart anmälningar med brott som begåtts i Sverige som redovisas. I tidigare års rapporter (före år 2002) fördes statistik även över antalet *anmälda brott*, vilket innebar en något högre nivå eftersom en brottsanmälan kan innehålla flera registrerade brott. Anledningen till att Säpo övergick till att redovisa anmälningar i stället för brott var att de såg alla brotten på en anmälan som en händelse.

Handlagda hatbrottsärenden

År 2015 ersattes statistiken över uppklarade hatbrott med en redovisning över handlagda hatbrottsärenden. Bakgrunden är en översyn av den officiella uppklaringsstatistiken som Brå genomförde under 2014 och som ledde till en ny redovisning av den officiella kriminalstatistiken från och med i april 2015.⁸⁸ Ingen förändring har skett avseende redovisningen av person-

⁸⁷ Personuppgiftslagen (1998:204) och offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) 24 kap. 8 §.

⁸⁸ Mer om granskningen står att läsa i *Användningen av polisens besluts-koder. En kvalitetsstudie inom kriminalstatistiken*. Brå (2014a).

upplärade ärenden, däremot har översynen lett till en säkrare kategorisering av vilka ärenden som fortfarande är under utredning. Därtill redovisas nedlagda ärenden efter huruvida en utredning har inletts eller inte samt ifall nedläggningen grundar sig i en förundersökningsbegränsning.

Årets redovisning av handlagda ärenden utgår från de anmälningar med identifierade hatbrottsmotiv som registrerades under 2014. Slutredovisningsuppgifter inhämtades från polis och åklagare 30 april 2016. Anledningen till att anmälningarna från 2014 följdes upp fram till sista april 2016 är att utredningarna inte alltid avslutas samma år som de anmäls. Redovisningen utgår från de beslut som fattats avseende huvudbrottet i anmälan och som har bedömts vara ett hatbrott.

Begreppen i statistiken över handlagda ärenden

Statistiken över handlagda hatbrottsärenden redovisas utifrån ärendeflödet. Ärenden som är *under utredning* är fortfarande öppna och pågående. *Direktauskrivna ärenden* avser ärenden där en utredning inte har inletts utan där beslut direkt har tagits att avsluta ärendet. Det kan finnas flera orsaker till detta. Polisens rapporteringsplikt innebär att en anmälan ska skrivas på allt som någon ur allmänheten vill anmäla vilket innebär att svenska polisanmälningar fångar upp ett mycket brett spektrum av incidenter,⁸⁹ även sådana som får bedömas som i princip omöjliga att utreda⁹⁰ eller som troligen inte utgör brott.⁹¹ En ytterligare orsak kan vara att anmälan rör ett juridiskt sett ringa brott och att det skulle krävas dyra utredningsinsatser för att säkra bevis som polisen bedömer att de har låg möjlighet att kunna säkra.⁹²

Begreppet *nedlagda efter utredning* innebär att en utredning har inletts och att polis eller åklagare därefter har bedömt att ärendet bör avslutas, det vill säga läggas ned. Exempelvis kan de efter utredning ha gjort bedömningen att den anmälda händelsen inte utgjorde ett brott,⁹³ eller så var den misstänkte under 15 år och därmed inte straffmyndig,⁹⁴ eller så var det troligen ett brott, men det finns inga bevis att styrka det med,⁹⁵ och därmed kan utredningen inte drivas vidare.

Oavsett om en utredning har inletts eller inte har polis och åklagare vissa möjligheter att fatta beslut om *förundersökningsbegränsning (FU-begränsning)*⁹⁶ exempelvis om en utredning kräver stora kostnader som inte står i rimligt förhållande till brottet och det kan antas att straffet inte skulle bli högre än fängelse i tre månader, om det kan antas att åtal inte skulle komma att ske till följd av bestämmelser om åtalsunderlåtelse eller särskild åtalsprövning,⁹⁷ eller om det finns en misstänkt person som redan förekommer i andra utredningar som rör grövre brott eller nyligen har

⁸⁹ Brå har i en studie jämfört anmälningsupptagningen i fem europeiska länder och funnit att endast Sverige skriver anmälningar på allt som rapporteras till polisen, övriga fyra länder gör en inledande granskning. (Brå 2014b, s. 112 och 127)

⁹⁰ Exempelvis klotter nattetid utan vare sig vittnen eller tekniska spår på platsen.

⁹¹ Exempelvis om en person har anmält en hundägare för att personen upplever att hunden morrat på grund av personens etnicitet, religion eller sexuella läggning.

⁹² Polisen bedömer att proportionen mellan brottet och utredningsinsatserna inte är försvarbar.

⁹³ En rispa på en bil var inte skadegörelse utan orsakades av en påkörd grävling.

⁹⁴ En tioåring tog en sten och rispade på bilen.

⁹⁵ Rispan uppstod under natten och det finns varken vittnen eller teknisk bevisning.

⁹⁶ Se rättegångsbalken 23 kap. 4a §.

Ärekränkning är exempel på ett sådant brott.

blivit dömd för andra brott och straffet inte skulle påverkas av det nyss anmälda hatbrottet. Polis och åklagare har med andra ord vissa möjligheter att genom FU-begränsning förbise lindrigare brott och fokusera på de grövre för en effektivare rättsprocess.

Begreppet *personuppklarat* innebär att en person har bundits till det anmälda huvudbrottet genom åtalsbeslut, strafföreläggande eller åtalsunderlåtelse. Ett brott räknas som personuppklarat även om den åtalade senare frikänns vid en rättegång.

Handlagda hatbrott redovisas enligt följande kategorier:

- Under utredning
- Direktavskrivna ärenden
  - varav FU-begränsade
- Nedlagda efter utredning
  - varav FU-begränsade
- Personuppklarade
  - åtal
  - strafföreläggande
  - åtalsunderlåtelse

Huvudbrott

I arbetet med att granska och bedöma de utselektade anmälningarna väljs ett huvudbrott för varje hatbrottsanmälan som sedan redovisas. Med huvudbrott avses här det brott i anmälan som har den strängaste straffskalan och där motivet har bedömts vara relevant för denna kartläggning. Förutom att antalet hatbrott givetvis blir något lägre när enbart huvudbrottet kodas blir effekten att lindrigare brott tenderar att underskattas. Utöver huvudbrott kodas även de bibrott som har bedömts som hatbrott. Bibrott redovisas dock inte i statistiken.

Motiv

En anmälan kan innehålla flera hatbrottsmotiv. I dessa fall är riktlinjen att gå på det mest *framträdande* motivet och därmed välja ett. De motiv som bedöms ligga bakom brottet har delats in i följande varandra uteslutande kategorier:

- främlingsfientliga/rasistiska, mot minoriteter
- främlingsfientliga/rasistiska, mellan minoriteter
- främlingsfientliga/rasistiska, mot majoriteten
- främlingsfientliga/rasistiska, mot samer (tillkom 2014)
- antisemitiska
- islamofobiska
- kristofobiska
- andra antireligiösa
- homofobiska
- bifobiska
- heterofobiska
- transfobiska.

De olika motiven grupperas och redovisas i separata avsnitt med avseende på utveckling, brottsstruktur, plats, relation mellan gärningsperson och utsatt samt handlagda brottsanmälningar.

Submotiv

Vid främlingsfientliga/rasistiska hatbrott redovisas även två submotiv som rör hatbrott mot afrosvenskar och romer efter följande kategorier:

- afrofbiska hatbrott
- antiromska hatbrott.

Submotiven särredovisas i kapitlet om främlingsfientliga/rasistiska hatbrott med avseende på brottsstruktur, relation mellan gärningsperson och utsatt samt handlagda hatbrottsanmälningar.

Plats

Kategorin plats beskriver var brottet ägt rum. I årsboken för hatbrott redovisas plats under respektive motiv.⁹⁸ Plats indelas i grupper enligt följande:

1. Allmän plats
2. Arbetsplats
3. Hem
4. Internet
5. Offentliga transportmedel
6. Servering med alkohol
7. Servering utan alkohol
8. Serviceställe
9. Religiös plats
10. Skola
11. Media
12. Sms (redovisas hopslaget med telefon i redovisningen)
13. Telefon
14. Asylboende⁹⁹
15. Övriga platser
16. Uppgift saknas.

Relation mellan gärningsperson och utsatt

Kategorin relation beskriver förhållandet mellan gärningspersonen och den utsatta.¹⁰⁰ I årsboken för hatbrott redovisas relation under respektive motivavsnitt. I resultatavsnitten finns även en indelning i fyra grövre kategorier för att sammanfoga liknande grupper. Relation indelas enligt följande:

---

⁹⁸ För beskrivningar av variabelvärdena avseende plats, se bilaga 4.

⁹⁹ Ny kategori från 2014, ingick förut i *övrig plats*.

¹⁰⁰ För beskrivningar av variabelvärdena avseende relation mellan gärningsperson och utsatt, se bilaga 4.

Närstående

1. Gift/partner/sambo
2. Före detta partner
3. Släkt
4. Vänner/bekanta

Ytligt bekant

5. Kollega
6. Skolkamrat
7. Granne
8. Känd person/grupp

Obekant

9. Kund/klient
10. Serviceperson
11. Okänd person

Ej relevant/Uppgift saknas

12. Uppgift saknas
13. Ej relevant.¹⁰¹

Regional indelning

Från och med januari 2015 ersattes de tidigare 21 polismyndigheterna av en polismyndighet, organiserad i sju polisregioner. I årets rapport ersätts därför den tidigare länsfördelningen av anmälda hatbrott (baserad på respektive polismyndighet) med en fördelning baserat på de sju polisregionerna. Handlagda hatbrott gällande anmälningar inkomna år 2014 redovisas dock enligt tidigare länsfördelning som gällde fram till januari 2015. Även hatbrottsanmälningar på kommunnivå redovisas för kommuner med minst 20 skattade anmälningar. Redovisningen över hatbrottsanmälningar på regionnivå baseras på i vilken region anmälan har registrerats, medan kommunredovisningen baseras på var brottet har begåtts. Statistik över den länsvisa medelfolkmängden för 2015 baseras på uppgifter från Statistiska Centralbyrån (SCB). I kapitel 13 (regional fördelning) i årsboken redovisas fördelningen av anmälda brott på polisregion, handlagda brott på länsnivå samt anmälda brott för de tre storstadskommunerna (Stockholm, Göteborg, Malmö). I bilaga 1 (region- och kommuntabeller) i årsboken¹⁰² redovisas den regionala fördelningen för de identifierade hatbrottsanmälningarna uppdelat på hatbrottsmotiv och brottstyp (tabell B1.1 och B1.2) samt kommuner med minst 20 skattade anmälningar (tabell B1.3).

¹⁰¹ Lades till 2015 och inkluderar anmälningar där relationen mellan den utsatta och gärningspersonen inte är relevant att fastställa. Det kan bland annat handla om anmälningar som inte inkluderar någon målsägande då brottet rör hets mot folkgrupp, exempelvis vid hot eller missaktning riktat mot romska migranter på internet. Notera dock att anmälningar som saknar information om relationen mellan den utsatta och gärningspersonen kodas som uppgift saknas.

¹⁰² Brå (2016e).

Referenser

- Berk, Ricard, A., Boyd, Elizabeth, A. och Hamner, Karl, M. (2003). Thinking more clearly about hate-motivated crimes. I: *Hate and bias crime: a reader*. New York: Routledge.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2002). *Hatbrott. En uppföljning av rättsväsendets insatser*. Rapport 2002:9. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2004). Olaga diskriminering. I: *Brottsutvecklingen i Sverige 2001–2003*. Rapport 2004:3. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2006a). *Konsten att läsa statistik om brottslighet*. Rapport 2006:1. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2006b). *Hatbrott 2005. En sammanställning av polisanmälningar med främlingsfientliga, antisemitiska, homofobiska och vit makt-ideologiska motiv*. Webbrapport 2006:3. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2007). *Hatbrott 2006. En sammanställning av polisanmälningar med främlingsfientliga, islamofobiska, antisemitiska och homofobiska motiv*. Rapport 2007:17. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2008). *Diskriminering i rättsprocessen. Om missgynnande av personer med utländsk bakgrund*. Rapport 2008:4. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2014a). *Användningen av polisens beslutskoder. En kvalitetsstudie inom kriminalstatistiken*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2014b). *Varför gav fler poliser inte ökad personupplärning? Slutrapport i uppdraget ”Satsningen på fler poliser”*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2015). *Hatbrott 2014. Teknisk rapport*. Rapport 2015:14. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2016a). *Nationella trygghetsundersökningen 2015. Om utsatthet, trygghet och förtroende*. Rapport 2016:1. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2016b). *Nationella trygghetsundersökningen 2015. Teknisk rapport*. Rapport 2015:3. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2016c) *Politikernas trygghetsundersökning 2015. Förtroendevaldas utsatthet under valåret 2014*. Rapport 2015:23. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2016d). *Politikernas trygghetsundersökning 2015. Teknisk rapport*. Rapport 2016:4. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2016e). *Hatbrott 2015*. Rapport 2016:16. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Forum för levande historia (2006). *En studie av homofoba hatbrott i Sverige*. Författare: Tiby, Eva. Stockholm: Forum för levande historia.

Granström, G., Mellgren, C. och Tiby, E. (2016). *Hatbrott. En introduktion*. Lund: Studentlitteratur.

Gerstenfeld, Phyllis B. (2003). *Hate crimes. Causes, Controls and Controversies*. London: Sage.

Green Donald P., McFalls Laurence H. och Smith Jennifer K. (2003). Hate crime: An emergent research agenda. I: *Hate and bias crime: a reader*. New York: Routledge.

Hall, Nathan (2005). *Hate crime*. Cullompton, Devon: Willan.

Hall, Nathan (2013). *Hate crime*. Oxon: Routledge.

Justitiedepartementet (2006). *En nationell handlingsplan för de mänskliga rättigheterna 2006–2009*. Skr. 2005/06:69. Stockholm: Riksdagen.

Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, DO (2007). *Att färgas av Sverige – om unga svartas upplevelser av rasism och diskriminering*. Författare: Kalonaityté, Viktorija, Kawesa, Victoria och Tedros, Adam. Stockholm: Ombudsmannen mot etnisk diskriminering.

Petrosino, Carolyn (2003). Connecting the past to the future. Hate crime in America. I: *Hate and bias crime: a reader*. New York: Routledge.

Polisen (2015). *Återredovisning av regeringsuppdraget beträffande hatbrott*. Diarienummer A121.608/2014.

Regeringskansliet (2006). *Sveriges sjuttonde och artonde rapport till FN:s Kommitté för avskaffande av rasdiskriminering*. Stockholm: Fritzes.

Säkerhetspolisen, Säpo (2001). *Brottslighet kopplad till rikets inre säkerhet 2000*. Rapport från Säkerhetspolisen. Stockholm: Säkerhetspolisen.

Säkerhetspolisen, Säpo (2005). *Brottslighet kopplad till rikets inre säkerhet 2004*. Rapportserie 2005:4. Stockholm: Säkerhetspolisen.

Tiby, Eva (1999). *Hatbrott?: homosexuella kvinnors och mäns berättelser om utsatthet för brott*. Stockholm: Stockholms universitet, Kriminologiska institutionen.

Tiby, Eva (2007). Att studera hatbrott. I Brottsoffermyndighetens nyhetsbrev. *Hot, våld och fördomar*. Nummer 2 2007. s. 7–8.

Bilaga 1. Sökordslistan 2015

*invandrare	burkha	gestapo*
*neger	buttboy	grisblod
adopt*	bög*	guling
afgan	bön	gypsy
afghan	bönehus	hagkors
afrika*	bönematta	hail*
al qaida	chile*	hakkors*
alah	chingchong	hakors
alban*	cigenar*	hans make
algeriet	colombia	hans man*
alk*ida*	combat	hans pojkvän*
allah	davidsstjärn*	hans tro harkors
alq*ida*	davidstjärn*	hatbrott*
antijudisk*	deras tro	hatmotiv
antirasist*	diskrimin*	hbt
antisem*	ditt land	hbtperson*
antisionis*	dragking	hbtq
apa	dragqueen	hedersm*
aparth*	ethnic*	heil*
apjäv*	etnis*	helig
apland*	exponerat	Helsingborgskampanjen
apor	extremhög*	hemland*
arab*	fag	hennes flickvän*
arbeit macht frei* arier*	faget	hennes fru*
arisk*	faggot	hennes tro
aryan*	fagot	hetero*
asiat*	fags	hijab*
asylsökande	fasci*	hindu*
auschwitz	fatwa	hitler*
avpixlat	feminin*	homo*
babbar*	fikus*	hottentott
babbe*	finland*	hudfär*
babian*	finndj*	huvudduk
bananbåt*	finne	härkomst
bananrepu*	finnjäv*	högerext*
begravningsplats*	finnpaj*	högermilj*
bevara sverige svenskt	finsk*	ickesvensk*
bisexu*	fjöll*	imam
blackey	flata*	indian
blate	flator*	indie*
blatt*	flygplanskapare	integration
blåneger	flykting*	intergender
bombare	folkfront*	intersex
bosnisk	folkgrupp	invandar*
brasilian*	främling*	invandr*
breivik	fundamentalist	irak*
brejvik	färgad*	iran*
bss	förintelse*	iraqs
buddh*	församling*	islam*
burka	gay*	israel

jehovas	nasse*	rasse
jesus*	nassist*	rassist*
judar*	nationaldemokrat%	rastistisk
jude*	nationalist*	realisten
judin*	nationalsocial*	relig*
judisk*	nationalsocialistisk front*	resandefolk*
jugge*	nationell ungdom*	rfsi*
jugoslav*	nazi*	rfsu*
jävla svensk*	near *sexuell*, lägg*	rikets sal
kackerlacka	near bin, laden	romer*
kamel*	near black, bastard	romsk*
karikatyr	near black, power	russians
kelterkors*	near din, svenska	ryssdjävlar*
kines*	near go, home	röding*
kkk	near mörk*, hud*	sameby
klux	near mörk*, hy*	samerna
kongo	near profet*, mohammad	sameting
koran*	near profet*, mohammed	samfund*
korea*	near profet*, muhammad	samkön*
kosovo	near profet*, muhammed	satanist*
kristen*	near regnbågs*, flagg*	semit*
kristna	near res, hem	serb*
kroknäsa	near resande, folk	sharia
kulturberikare	near svart*, hudfärg*	shia
kurd*	near svart*, hy*	shiamuslim
kvinnoförtryck*	near svarta, djävel	sieg
kyrka*	near svarta, jävel	sigenare
kyrkor*	near svenskarnas, parti	sin tro
könsbyte	near white, power	sion*
könsidentitet	neger*	sjal
könsuttryck	negger	självordbombare
lappdj*	negrar	självordsbombare
lappjäv*	negre*	skinhead
latinam*	negro*	skinnskall*
latino	neiger	slöja*
lebb*	nigeria*	slöjor*
lesbian	nigger*	smr
lesbisk*	niggro	smygbög
lespisk*	nikab	somal*
liban*	niqab	spagge*
libyen	nordfront	stick hem
läbb	nordisk	stjärtgosse
läspiska	nyfasc*	straffskärpning*
massinvandring*	nynasist	sunni*
mecka	nynaz*	svart skalle
mekka	nysvensk*	svarta skalle svartdjävul*
min tro	ortodox	svarting*
minneslund	palestin*	svartjävul*
mitt land	partnerskap*	svartskall*
molla	patriot*	svastik*
monkey	persisk*	swastika
moske*	pingst*	svennar
moské*	polack*	svenne*
mulatt	polen*	svennig
mulla	politiskt inkorrekt	svenska mot-
muslim*	pride	stånds rörelsen
musse	profet	svenskdj*
musslim	propag*	svenskfientlig*
mångfald	qx	svenskhatare*
mångkultur*	rasförrädare*	svenskjä*
mörkhudad	rasisitisk	svensksvin*
mörkhy*	rasism*	sverigedem*
nasis*	rasist*	svp
nasistisk	rasmix*	synag*

syrian*	turk*	vit revolution
särbehandlad	ungrare	viting
tai	ursprung	vitryssl*
taliban*	ursvensk*	vitskalle
tattar*	usama	vitt ariskt
terrorist	utländsk*	motstånd
thai*	utlänning*	wpww
transa	utlänsk*	vårt land
transexu*	utöja	ziegenar*
transgender	utöya	zienar*
transperson	uzbekistan	zigen*
transsexu*	vam	zog
transvestit*	vasakärven	åk hem
troende	white	åk tillbaka
trosbekännelse	white pride	äckelflata*
trosuppfattning	world wide	öststat*
turban	vit makt*	

* betyder att ordet trunkerats, det vill säga, att alla möjliga former av ordet söks efter *.
near: avser två sökord som ska ligga nära varandra i texten för att markeras.

Bilaga 2. Urval av brottskoder 2015

Brottskoderna nedan utgör det urval av brottskoder som var aktuella och genomsöktes under 2015 för att fånga upp anmälningar med möjliga hatbrottsmotiv.¹⁰³

Mord

Brottskoder	Namn
0303	Försök, förberedelse och stämpling till mord eller dråp utan användning av skjutvapen mot kvinna.
0304	Försök, förberedelse och stämpling till mord eller dråp utan användning av skjutvapen mot man.
0307	Försök, förberedelse och stämpling till mord eller dråp med användning av skjutvapen mot kvinna.
0308	Försök, förberedelse och stämpling till mord eller dråp med användning av skjutvapen mot man.
0309	Barnadråp.
0310	Fullbordat mord, dråp eller misshandel med dödlig utgång utan användning av skjutvapen mot kvinna.
0311	Fullbordat mord, dråp eller misshandel med dödlig utgång utan användning av skjutvapen mot man.
0312	Fullbordat mord, dråp eller misshandel med dödlig utgång med användning av skjutvapen mot kvinna.
0313	Fullbordat mord, dråp eller misshandel med dödlig utgång med användning av skjutvapen mot man.

Misshandel/grov misshandel

Brottskoder	Namn
0355	Misshandel, annan än grov, mot kvinna 18 år eller äldre, obekant med offret, utomhus.
0356	Misshandel, annan än grov, mot kvinna 18 år eller äldre, bekant med offret, utomhus.
0357	Misshandel, annan än grov, mot man 18 år eller äldre, obekant med offret, utomhus.

¹⁰³ | Klassificering av brott, <http://bra.se/bra/publikationer/arkiv/publikationer/2016-07-01-klassificering-av-brott.html>, finns aktuella brottskoder. Dessa ändras med jämna mellanrum och därmed har vissa av de koder som var aktuella under 2015 utgått eller ändrats.

- 0358 Misshandel, annan än grov, mot man 18 år eller äldre, bekant med offret, utomhus.
- 0365 Misshandel, annan än grov, mot kvinna 18 år eller äldre, obekant med offret, inomhus.
- 0366 Misshandel, inomhus mot kvinna, känd person.
- 0368 Misshandel, inomhus mot man, känd person.
- 0375 Misshandel, grov, mot kvinna 18 år eller äldre, obekant med offret, utomhus.
- 0376 Misshandel, grov, mot kvinna 18 år eller äldre, bekant med offret, utomhus.
- 0377 Misshandel, grov, mot man 18 år eller äldre, obekant med offret, utomhus.
- 0378 Misshandel, grov, mot man 18 år eller äldre, bekant med offret, utomhus.
- 0385 Misshandel, grov, mot kvinna 18 år eller äldre, obekant med offret, inomhus.
- 0386 Misshandel, grov, inomhus, mot kvinna 15 år eller äldre, bekant med offret.
- 0387 Misshandel, grov, mot man 18 år eller äldre, obekant med offret, inomhus.
- 0388 Misshandel, grov, inomhus, mot man 15 år eller äldre, bekant med offret.
- 1701 Våld mot tjänsteman, mot polisman om våldet beräknas medföra att polismannen är arbetsoförmögen under kortare tid än ett dygn.
- 1702 Våld mot tjänsteman, mot polisman om våldet beräknas medföra att polismannen är arbetsoförmögen under ett dygn eller längre tid.
- 1703 Våld mot tjänsteman, mot ordningsvakt.
- 1704 Våld mot tjänsteman, mot övriga tjänstemän.
- 1706 Våldsamt motstånd.
- 9301 Misshandel, ej grov, mot flicka 0–6 år, obekant med offret, utomhus.
- 9302 Misshandel, ej grov, mot flicka 0–6 år, bekant med offret, utomhus.
- 9303 Misshandel, ej grov, mot pojke 0–6 år, obekant med offret, utomhus.
- 9304 Misshandel, ej grov, mot pojke 0–6 år, bekant med offret, utomhus.
- 9305 Misshandel, ej grov, mot flicka 0–6 år, obekant med offret, inomhus.
- 9306 Misshandel, ej grov, mot flicka 0–6 år, bekant med offret, inomhus.
- 9307 Misshandel, ej grov, mot pojke 0–6 år, obekant med offret, inomhus.
- 9308 Misshandel, ej grov, mot pojke 0–6 år, bekant med offret, inomhus.

- 9309 Misshandel, ej grov, mot flicka 7–14 år, obekant med offret, utomhus.
- 9310 Misshandel, ej grov, mot flicka 7–14 år, bekant med offret, utomhus.
- 9311 Misshandel, utomhus, mot pojke 7–14 år, obekant med offret.
- 9312 Misshandel, utomhus, mot pojke 7–14 år, bekant med offret.
- 9313 Misshandel, inomhus, mot flicka 7–14 år, obekant med offret.
- 9314 Misshandel, inomhus, mot flicka 7–14 år, bekant med offret.
- 9315 Misshandel, inomhus, mot pojke 7–14 år, obekant med offret.
- 9316 Misshandel, inomhus, mot pojke 7–14 år, bekant med offret.
- 9317 Misshandel, utomhus, mot flicka 15–17 år, obekant med offret.
- 9318 Misshandel, utomhus, mot flicka 15–17 år, bekant med offret.
- 9319 Misshandel, utomhus, mot pojke 15–17 år, obekant med offret.
- 9320 Misshandel, utomhus, mot pojke 15–17 år, bekant med offret.
- 9321 Misshandel, inomhus, mot flicka 15–17 år, obekant med offret.
- 9322 Misshandel, inomhus, mot flicka 15–17 år, bekant med offret.
- 9323 Misshandel, inomhus, mot pojke 15–17 år, obekant med offret.
- 9324 Misshandel, inomhus, mot pojke 15–17 år, bekant med offret.
- 9325 Grov misshandel, utomhus, mot flicka 0–6 år, obekant med offret.
- 9326 Grov misshandel, utomhus, mot flicka 0–6 år, bekant med offret.
- 9327 Grov misshandel, utomhus, mot pojke 0–6 år, obekant med offret.
- 9328 Grov misshandel, utomhus, mot pojke 0–6 år, bekant med offret.
- 9329 Grov misshandel, inomhus, mot flicka 0–6 år, obekant med offret.
- 9330 Grov misshandel, inomhus, mot flicka 0–6 år, bekant med offret.
- 9331 Grov misshandel, inomhus, mot pojke 0–6 år, obekant med offret.
- 9332 Grov misshandel, inomhus, mot pojke 0–6 år, bekant med offret.
- 9333 Grov misshandel, utomhus, mot flicka 7–14 år, obekant med offret.

- 9334 Grov misshandel, utomhus, mot flicka 7–14 år, bekant med offret.
- 9335 Grov misshandel, utomhus, mot pojke 7–14 år, obekant med offret.
- 9336 Grov misshandel, utomhus, mot pojke 7–14 år, bekant med offret.
- 9337 Grov misshandel, inomhus, mot flicka 7–14 år, obekant med offret.
- 9338 Grov misshandel, inomhus, mot flicka 7–14 år, bekant med offret.
- 9339 Grov misshandel, inomhus, mot pojke 7–14 år, obekant med offret.
- 9340 Grov misshandel, inomhus, mot pojke 7–14 år, bekant med offret.
- 9341 Grov misshandel, utomhus, mot flicka 15–17 år, obekant med offret.
- 9342 Grov misshandel, utomhus, mot flicka 15–17 år, bekant med offret.
- 9343 Grov misshandel, utomhus, mot pojke 15–17 år, obekant med offret.
- 9344 Grov misshandel, utomhus, mot pojke 15–17 år, bekant med offret.
- 9345 Grov misshandel, inomhus, mot flicka 15–17 år, obekant med offret.
- 9346 Grov misshandel, inomhus, mot flicka 15–17 år, bekant med offret.
- 9347 Grov misshandel, inomhus, mot pojke 15–17 år, obekant med offret.
- 9348 Grov misshandel, inomhus, mot pojke 15–17 år, bekant med offret.
- 9349 Misshandel, inomhus, mot kvinna 18 år eller äldre, i nära relation.
- 9350 Misshandel, inomhus, mot kvinna 18 år eller äldre, bekant men ej i nära relation.
- 9351 Misshandel, inomhus, mot man 18 år eller äldre, i nära relation.
- 9352 Misshandel, inomhus mot man 18 år eller äldre, bekant men ej i nära relation.
- 9353 Grov misshandel, inomhus, mot kvinna 18 år eller äldre, i nära relation.
- 9354 Grov misshandel, inomhus, mot kvinna 18 år eller äldre, bekant men ej i nära relation.
- 9355 Grov misshandel, inomhus, mot man 18 år eller äldre, i nära relation.
- 9356 Grov misshandel, inomhus, mot man 18 år eller äldre, bekant men ej i nära relation.

Olaga hot samt ofredande

Brottskoder	Namn
0405	Olaga hot mot man 18 år eller äldre.
0406	Olaga hot mot kvinna 18 år eller äldre.
0407	Ofredande mot man 18 år eller äldre.
0408	Ofredande mot kvinna 18 år eller äldre.
0413	Olaga hot mot grupp.
0414	Ofredande mot grupp.
0426	Olaga hot mot flicka under 18 år.
0427	Olaga hot mot pojke under 18 år.
0428	Ofredande mot flicka under 18 år.
0429	Ofredande mot pojke under 18 år.
1705	Hot mot tjänsteman, förgripelse mot tjänsteman.

Ärekränkingsbrott

Brottskoder	Namn
0501	Ärekränkingsbrott.
0502	Ärekränkingsbrott mot flicka under 18 år. ¹⁰⁴
0503	Ärekränkingsbrott mot pojke under 18 år. ¹⁰⁵
0504	Ärekränkingsbrott mot kvinna 18 år eller äldre. ¹⁰⁶
0505	Ärekränkingsbrott mot man 18 år eller äldre. ¹⁰⁷

Skadegörelse

Brottskoder	Namn
1201	Skadegörelse, på motorfordon.
1202	Skadegörelse, genom brand (även på motorfordon).
1203	Skadegörelse, annan skadegörelse (ej klotter).
1205	Skadegörelse, mot stat, kommun eller landsting (ej klotter).
1206	Skadegörelse, datasabotage.

Klotter

Brottskoder	Namn
1208	Skadegörelse, klotter mot kollektivtrafiken.
1209	Skadegörelse, övrigt klotter.

Hets mot folkgrupp

Brottskoder	Namn
1604	Hets mot folkgrupp.

¹⁰⁴ Ny brottskod i statistiken år 2015.

¹⁰⁵ Ny brottskod i statistiken år 2015.

¹⁰⁶ Ny brottskod i statistiken år 2015.

¹⁰⁷ Ny brottskod i statistiken år 2015.

Olaga diskriminering

Brottskoder	Namn
1605	Olaga diskriminering.

Övriga brott

Brottskoder	Namn
0000	Under utredning.
0430	Brott mot människorov, olaga frihetsberövande
0431	Brott mot olaga tvång och avlyssning m.m.
1301	Mordbrand, grov mordbrand.
1302	Allmänfarlig vårdslöshet, vållande av brand som ej redovisats som mordbrand m.m.
1303	Allmänfarlig vårdslöshet, annan allmänfarlig vårdslöshet
1304	Övriga brott mot kap.13, allmänfarlig ödeläggelse, sabotage, kapning m.m.
1709	Övergrepp i rättssak.
1710	Övriga brott mot kap. 17.
2002	Tjänstefel inkl. grovt.
2204	Övriga brott mot 22 kap. BrB.
2205	Brott mot lagen om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser. ¹⁰⁸
4007	Vapenlagen, olaga innehav av pistol, revolver eller kulsprutepistol.
4008	Vapenlagen, olaga innehav av jaktvapen.
4009	Vapenlagen, olaga innehav av annat vapen.
4010	Vapenlagen, annat brott mot vapenlagstiftningen.
4013	Övriga brott enligt speciallagstiftningen för vilka fängelse ingår i straffskalan.
4023	Lagen om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål.
4028	Överträdelse av tillträdesförbud vid idrottsarrangemang.
4030	Personuppgiftslagen.
9001	Bötesbrott eller andra brott som inte tagits upp i denna förteckning men som omfattas av anmälnings- och miss-tankerutinen.

¹⁰⁸ Ny brottskod i statistiken år 2015.

Bilaga 3. Enkät om Polismyndighetens arbete mot hatbrott år 2015

Bakgrund

Brottsförebyggande rådet (Brå) är utsedd av Justitiedepartementet till nationell kontaktpunkt för hatbrott till OSCE:s Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR). ODIHR:s uppdrag är att samla in tillförlitlig officiell statistik kring hatbrott. Brå har i uppdrag att varje år samla in information om hatbrott i Sverige samt att sammanställa och skicka denna information till ODIHR.

Att fylla i enkäten

Vänligen fyll i nedanstående enkät i samarbete med relevanta personer inom er myndighet. Eftersom svaren representerar er organisation/myndighet som helhet, är deltagandet inte anonymt. Tidsperioden som frågorna behandlar är det gångna året, det vill säga år 2015.

Hur kommer informationen att användas?

Informationen som samlas in om hatbrott kan komma att användas i Brås kommande rapporter om hatbrott, men framförallt kommer informationen som mottas av ODIHR att redovisas i ODIHR-rapporter och på två hemsidor om lagstiftning respektive hatbrott. Uppgifter som lämnas enligt denna enkät kommer att hanteras i enlighet med sekretesslagens (SFS 1980:100) bestämmelser. Tack för din medverkan!

1. ARBETE MOT HATBROTT ÅR 2015 ¹⁰⁹

1. Ange antalet personer som arbetar heltid med hatbrottsrelaterade frågor på NOA/inom er region.
2. Har NOA/er region en definition av hatbrott? Om nej, fortsatt med fråga 4.
  - Ja
  - Nej

¹⁰⁹ Enkäten skickades dels till Nationella Operativa Avdelningen (NOA) samt de sju regionerna.

3. Om ja ® beskriv hur ett hatbrott definieras på NOA/er region eller bifoga dokumentation på hur definitionen ser ut.
4. Har NOA/er region skriftliga instruktioner för att identifiera hatbrottsmotiv vid en anmälan? Om nej, fortsatt med fråga 6.
  - Ja
  - Nej
5. Om ja → beskriv kort de skriftliga instruktionerna eller bifoga dokumentation på hur instruktionerna ser ut.
6. Används RAR-fältets information för att föra hatbrottsstatistik, göra kartläggningar, analysera brottstrender m.m.? Om nej, fortsatt med fråga 8.
  - Ja
  - Nej
7. Beskriv hur RAR-fältets information används.
8. Samverkar NOA/er region med andra samhällsaktörer (t.ex. andra myndigheter, ideella organisationer) för att förebygga, uppmärksamma och sprida kunskap om hatbrott?
  - Ja
  - Nej
9. Samverkar NOA/er region, i dessa frågor, med organisationer som kan erbjuda brottsofferstöd?
  - Ja
  - Nej
10. Har NOA/er region genomfört åtgärder under år 2015 för att fler brottsoffer ska anmäla hatbrott?
  - Ja
  - Nej
11. Har NOA/er region utbildat personal om hatbrott under år 2015?
  - Ja
  - Nej
12. Planerar NOA/er region någon utbildning för personal om hatbrott under år 2016?
  - Ja
  - Nej
13. Vilka mål har NOA/er region för att förbättra arbetet mot hatbrott?

2. PROJEKTBEKRIVNINGAR FÖR PROJEKT SOM RÖR HATBROTT UNDER 2015

Om möjligt ser vi gärna att ni bifogar rapporter/dokumentation om projekt/initiativ. Finns sådan dokumentation, eller en sammanfattning av den, på engelska så är det särskilt uppskattat.

Var vänlig och skriv en kort sammanfattning om de projekt/initiativ som rör hatbrott enligt formatet nedan:

- Projektet/initiativets *namn*
- Projektets *tidsperiod* (startdatum och slutdatum)
- Vilket *område* rör projektet
- På vilken *nivå* projektet genomförts (lokal, regional eller nationell nivå)
- Vilken *typ av aktör* som initierat projektet (exempelvis regering, myndighet, ideell organisation m.m.) och namnet på aktören.
- Vilken *påverkan/effekt* projektet haft/kan komma att ha
- En sammanfattning av projektet

Projekt 1

Projektets/initiativets *namn*

Projektets *tidsperiod*

Vilket *område* rör det här projektet

- Förbättrad data/informationsinsamling
- Arbete med att öka anmälningsbenägenheten vid hatbrott
- Arbete med att öka förtroendet för rättsväsendet
- Utbildningssatsningar i rättsväsendet
- Brottsofferstöd

På vilken *nivå* genomfördes projektet? Vänligen kryssa i samtliga rutor som stämmer.

- Lokal
- Regional
- Nationell

Var vänlig och specificera *nivån*.

Vilken typ av *aktör* initierade projektet? Vänligen kryssa i samtliga rutor som stämmer.

- Regering
- Myndighet
- Ideell organisation
- Övrig aktör

Var vänlig och specificera *namnet* på aktören.

Vilken *påverkan/effekt* har projektet haft, eller kommer projektet få?

Beskriv kortfattat projektet (*sammanfattning*)

Bilaga 4. Metod

Plats

Kategorin plats beskriver den plats där brottet begicks. Kategoriseringen avser den målsägandes perspektiv – är det exempelvis en dörrvakt på en krog som blir utsatt för ett hatbrott kodas brottsplatsen som arbetsplats och inte som nöjesplats. Plats indelas i sexton kategorier enligt följande:

1. Allmän plats

Brottet sker på en allmän plats utomhus, exempelvis på gatan, på ett torg eller i en park.

2. Arbetsplats

Brottet sker på eller i anslutning till arbetsplatsen.

3. Hem

Brottet sker i eller i nära anslutning till det egna hemmet. I villa och radhus inkluderas hus och trädgård. För flerfamiljshus inkluderas lägenhet, balkong, uteplats samt trapphus. Däremot kodas källare, vind och tvättstuga som övrig plats.

4. Internet

Kategorin väljs om brottet har förmedlats via internet. Det inkluderar e-post, hemsidor, Facebook och chatt på exempelvis MSN. Exempel på vanliga brottstyper för alternativet är olaga hot, ofredande, ärekränkning och hets mot folkgrupp.

5. Offentliga transportmedel

Brottet sker på eller i anslutning till offentliga transportmedel, det vill säga all form av kollektivtrafik, såsom buss, tunnelbana, spårvagn, färjetrafik och tåg. Även hållplatser och vänthallar räknas in, liksom taxi, Finlandsfärja och flygplan.

6. Servering med alkohol

Brottet sker på eller i anslutning till serveringar där alkohol typiskt sett serveras, med vilket avses fasta lokaler såsom restauranger, nattklubbar eller barer. Festivaltäkt, öltäkt och andra platser av mer temporär karaktär kodas i stället som övrig plats.

7. Servering utan alkohol

Brottet sker på eller i anslutning till serveringar där alkohol typiskt sett inte serveras, med vilket avses fasta lokaler såsom snabbmatsrestauranger, caféer och salladsbarer.

8. Serviceställe

Brottet sker i eller i anslutning till ett serviceställe där utbyte sker av varor eller tjänster, såsom butik, bensinstation, shoppingcenter, kemtvätt eller frisersalong.

9. Religiös plats

Brottet sker på eller i anslutning till religiösa platser, såsom synagogor, moskéer, kyrkor, begravningsplatser eller församlingshem.

10. Skola

Brottet sker i skolan eller på skolgården. Med skola avses skolverksamhet såsom grundskola, gymnasium, högskola och folkskola. (Förskola, bilskola och tillfällig utbildning såsom studieförbund ingår i övrig plats.)

11. Media

Kategorin väljs om brottet förmedlas via radio, tv eller tryckt press.

12. Sms

Kategorin väljs om brottet förmedlas via sms eller mms.

13. Telefon

Kategorin väljs om brottet förmedlas i tal via fast telefon, mobiltelefon eller telefonsvarare.

14. Asylboende¹¹⁰

Brottet skedde på ett asylboende. Exempelvis en flyktingförläggning, lägenhet eller annat boende som utgör Migrationsverkets boenden för asylsökande.

15. Övriga platser

Brottet sker på en plats, oftast inomhus, som inte ryms i ovanstående kategorier, exempelvis en annan persons hem, träningslokal, förskola, garage, tvättstuga, källare, vind, tillfälliga öltält med mera.

16. Uppgift saknas

Väljs när det inte framgår på vilken plats som brottet ägt rum.

Relation mellan gärningsperson och utsatt

Kategorin relation beskriver förhållandet mellan gärningspersonen och den utsatta. I resultatavsnitten i hatbrottsrapporten finns även en indelning i fyra huvudgrupper för att sammanfoga liknande kategorier. De fyra huvudgrupperna är *närstående* (kategori 1–4), *ytligt bekant* (kategori 5–8), *obekant* (kategori 9–11) och *ej relevant/uppgift saknas* (kategori 12–13). Relation indelas enligt följande:

1. Gift/partner/sambo**2. Före detta partner**

Gärningspersonen är den utsattas före detta partner eller den nya partners ex-partner.

¹¹⁰ Ny kategori från 2014, ingick förut i *övrig plats*.

3. Släkt

Inbegriper både nära familj och avlägsen släkting. Kan även tillhöra partnerns familj.

4. Vänner/bekanta

Inbegriper alltifrån en ytlig bekant till nära vän.

5. Kollega

Gärningspersonen är en arbetskamrat från den utsattas arbetsplats, gäller även chefer.

6. Skolkamrat

7. Granne

8. Känd person/grupp

Den utsatta känner igen gärningspersonen till namn eller utseende och denna tillhör inte någon av kategorierna 1–7. Det kan exempelvis vara en bekants bekant eller ett välkänt ansikte/namn. Kategorin används även när hatbrott begås av kända nationalsocialistiska eller högerextrema grupper.

9. Kund/klient

Förekommer exempelvis när den utsatta är butiks- eller restaurangpersonal, ordningsvakt, polis, busschaufför, myndighetsutövare, hyresvärd eller lärare och utsätts i sin yrkesutövning av en kund eller klient/elev.

10. Serviceperson

Gärningspersonen står i någon bemärkelse i serviceposition till den utsatta. Exempelvis butikspersonal, restaurangpersonal, banktjänstemän, ordningsvakter, poliser med flera.

11. Okänd person

Gärningspersonen är helt okänd för den utsatta, såväl till namn som utseende.

12. Uppgift saknas

Det framgår inte i anmälan vilken typ av förhållande som råder mellan gärningsperson och utsatt.

13. Ej relevant¹¹¹

Inkluderar anmälningar där relationen mellan den utsatta och gärningspersonen inte är relevant att fastställa. Det kan bland annat handla om anmälningar som inte inkluderar någon målsägande då brottet rör hets mot folkgrupp, exempelvis vid hot eller missaktning riktat mot romska migranter på internet. Notera dock att anmälningar som saknar information om relationen mellan den utsatta och gärningspersonen kodas som uppgift saknas.

---

¹¹¹ Tillagd 2015.

Bilaga 5. Kvalitetsdeklaration¹¹²

Statistik över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv 2015

A. Allmänna uppgifter

A.1 Ämnesområde

Rättsväsende

A.2 Statistikområde

Hatbrott

A.3 *Statistikprodukten ingår inte i Sveriges officiella statistik*

Statistiken över anmälda hatbrott behandlar statistik om brott och brottslingar (kriminalstatistik) som inte är officiell statistik. Statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv består av statistikområdena

- anmälda hatbrott
- handlagda hatbrottsärenden.

A.4 *Statistikansvarig*

Brottsförebyggande rådet (Brå)

Kontaktperson:

Sofia Axell, telefon 08-527 58 528, e-post sofia.axell@bra.se

A.5 *Statistikproducent*

Myndighet/organisation: Brottsförebyggande rådet (Brå)

Kontaktperson:

Sofia Axell, telefon 08-527 58 528, e-post sofia.axell@bra.se

A.6 *Uppgiftsskyldighet*

Regeringens uppdrag att redovisa hatbrottsstatistik.

---

¹¹² Den här kvalitetsdeklarationen tar endast upp de delar av hatbrottsstatistiken som avser polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv. För Nationella Trygghetsundersökningen (NTU) finns en särskild kvalitetsdeklaration i den tillhörande tekniska rapporten (Brå, 2016b). Deklarationen är frivillig för samtliga dessa undersökningar eftersom de inte ingår i Sveriges officiella statistik.

A.7 Sekretess och regler för behandling av personuppgifter

I myndigheternas särskilda verksamhet för framställning av statistik gäller sekretess enligt 24 kap. 8 § offentlighets och sekretesslagen (2009:400) (före den 30 juni 2009, 9 kap. 4 § sekretesslagen [1980:100]).

Vid automatiserad behandling av personuppgifter gäller reglerna i personuppgiftslagen (1998:204) och datalagen (1973:289) för behandling som påbörjats före personuppgiftslagens ikraftträdande.

Inom statistikområdet finns också särskilda regler i lagen (2001:99) om den officiella statistiken och i förordningen (2001:100) om den officiella statistiken.

A.8 Gallringsföreskrifter

Uppgifterna i personregistret skall gallras när de inte längre behövs för sitt ändamål enligt 19 § i lag (2001:99) om den officiella statistiken. Enligt 1 §, 3 stycket lagen (2001:100) om den officiella statistiken gäller 19 § inte bara officiell statistik, utan även annan statistik.

A.9 EU-reglering

Ingen EU-reglering berör hatbrottsstatistiken.

A.10 Syfte och historik

Ett av de främsta syftena med rapporten är att ge information om struktur och utveckling för de polisanmälningar där Brå har identifierat olika hatbrottsmotiv. Rapporten inkluderar även årliga resultat från Nationella trygghetsundersökning (NTU) vilket ger en bild av uppskattad nivå av utsatthet för hatbrott i befolkningen. I kapitlet om självrapporterad utsatthet ingår i år även resultat från Politikernas trygghetsundersökning (PTU). Ett annat syfte är att bistå rättsväsendet med underlag som kan användas vid kunskapsinventering på området och vid beslut om åtgärder för att utreda, bekämpa och förebygga denna typ av brottslighet. Rapporten syftar även till att bidra med kunskap till den forskning som bedrivs på området samt att följa Sveriges internationella åtaganden att rapportera om hatbrott.¹¹³

Sedan början av 1990-talet har hatbrott med främlingsfientliga, antisemitiska och homofobiska motiv kartlagts. Säkerhetspolisen (Säpo) ansvarade för produktionen av hatbrottsstatistik fram till 2005 års statistik. Sedan Brå tog över sammanställningen av hatbrottsstatistiken från Säpo år 2006 har större fokus lagts på att ge detaljerad information om hatbrott. Statistiken har under årens lopp påverkats av olika förändringar i bl.a. lagstiftning, statistikrutiner, definition, fördelning av polisresurser m.m. Denna påverkan har i vissa fall gett effekter på statistikens jämförbarhet över tid.

A.11 Statistikanvändning

Hatbrottsstatistiken har flera olika användare och användningsområden. De huvudsakliga är:

Polismyndigheten, som underlag för analys av utvecklingen av anmälda hatbrott i regionerna samt för uppföljning av den egna verksamheten.

¹¹³ Sverige rapporterar årlig hatbrottsstatistik till *Kontoret för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter (ODIHR)* som tillhör *Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE)*.

Polismyndighetens Nationella Operativa Avdelning (NOA), Åklagarmyndigheten, Domstolsverket, Kriminalvården samt regeringskansliet och riksdagen som underlag för planering, analys- och uppföljningsarbete.

Kriminologiska, sociologiska och juridiska institutioner m.m. vid olika universitet, för att följa utvecklingen samt för initiering av forskning.

Intresseorganisationer för analys av utvecklingen inom vissa typer av anmälda hatbrott.

Riksdagens utredningstjänst, media med flera för allmän information om utvecklingen på hatbrottsområdet regionalt och i hela riket.

A.12 Uppläggning och genomförande

Den löpande hatbrottsstatistiken är från och med år 2012 en urvalsundersökning. Underlaget bygger på de uppgifter som polisen och åklagarna registrerar i sina administrativa system. Uppgifterna kommer från polisens RAR-system (Rationell Anmälningsrutin). Under 2006 utvecklade Brå ett eget systemstöd för att söka fram, koda och granska hatbrottsanmälningar.

Potentiella hatbrottsanmälningar fångas upp genom en automatisk sökning på hatbrottsrelaterade ord i fritexten på hälften av de anmälningar som omfattar brottstyperna våldsbrott, olaga hot, ofredande, ärekränkning, hets mot folkgrupp, skadegörelse, klotter, olaga diskriminering och diverse övriga brott. Därefter genomförs en manuell granskning, och i de anmälningar där ett hatbrottsmotiv har identifierats kodas ett antal variabler in.

Årsstatistik över anmälda hatbrott tas fram under våren året efter redovisningsårets utgång. Årsstatistik över handlagda hatbrottsärenden tas fram under våren, ett drygt år efter redovisningsårets utgång.

A.13 Planerade förändringar i kommande undersökningar

Inom rättsväsendet pågår en omfattande utveckling av de system från vilka grunduppgifter hämtas till produktionen av hatbrottsstatistiken. Under de närmaste åren kommer flertalet av de system som i dag levererar uppgifter till Brå att bytas ut.

B. Kvalitetsdeklaration

0 Inledning

Se punkt A.10 Syfte och historik.

1 Statistikens innehåll

1.1 Statistiska målstorheter

Statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv innehåller uppgifter om anmälda och handlagda hatbrott. I statistiken redovisas antalet hatbrottsanmälningar som polisanmälts under redovisningsperioden, per hatbrottsmotiv och brottstyp för landet, polisregionerna och storstadskommunerna.

1.1.1 Objekt och population

Anmälda hatbrott

Hatbrottsstatistikens målpopulation för denna del (undersökningspopulation) utgörs av anmälda hatbrott i Sverige under kalenderåret. För att fånga upp anmälda brott med möjliga hatbrottsmotiv används en automatisk genomsökning med hjälp av brottskoder och sökordslista. Populationen kallas anmälda hatbrott, även om den baseras på ett urval av alla brottsanmälningar i Sverige. Med anmälda brott avses de brott som anmäls och registreras som brott av polis. Några av dessa händelser kommer efter utredning att visa sig inte kunna betraktas som brott.

De viktigaste undantagen från huvudregeln anges nedan:

- Anmälda hatbrott begångna utomlands ingår inte i statistiken.
- Alla anmälningar genomsöks inte, utan endast de som tillhör ett visst urval av brottstyper. Sökningen görs inte mot anmälningar avseende exempelvis narkotikabrott, personrån och sexualbrott.
- Enbart huvudbrott redovisas: det brott i anmälan som har den strängaste straffskalan och där motivet har bedömts vara relevant för hatbrottsstatistiken.

Handlagda hatbrottsärenden

Hatbrottsstatistikens målpopulation för denna del (undersökningspopulation) utgörs av handlagda hatbrottsärenden i Sverige där åklagaren eller polisen fattat ett slutligt beslut avseende anmälan gjord ett visst kalenderår fram till våren nästnämsta år.¹¹⁴ Handlagda hatbrottsanmälningar redovisas enligt följande kategorier:

- Under utredning
- Direktavskrivna ärenden
  - varav FU-begränsade
- Nedlagda efter utredning
  - varav FU-begränsade
- Personuppklarade
  - åtal
  - strafföreläggande
  - åtalsunderlåtelse.

Redovisningen utgår från de beslut som fattats avseende huvudbrottet i anmälan och vilket bedömts som hatbrott.

1.1.2 Variabler

Nedan följer en lista på de variabler som finns i hatbrottsstatistiken. En post avser ett diarienummer på en polisanmälan.

Beslutande myndighet

Polismyndighet

Åklagarmyndighet

Brottskoder

Brottsklassificering vid anmälan

---

¹¹⁴ Brotts anmälda under 2014 följdes upp fram till den 30 april 2016.

Huvudbrott

För varje hatbrottsanmälan väljs ett huvudbrott som sedan redovisas. Med huvudbrott avses här det brott i anmälan som har den strängaste straffskalan och där motivet har bedömts vara relevant för denna kartläggning.

Motiv

En anmälan kan innehålla flera hatbrottsmotiv. I dessa fall har riktlinjen varit att gå på det mest framträdande motivet och därmed välja ett. De motiv som bedöms ligga bakom brottet har delats in i följande varandra uteslutande kategorier:

- främlingsfientliga/rasistiska, mot minoriteter
- främlingsfientliga/rasistiska, mellan minoriteter
- främlingsfientliga/rasistiska, mot majoriteten
- främlingsfientliga/rasistiska, mot samer
- islamofobiska
- antisemitiska
- kristofobiska
- andra antireligiösa
- homofobiska
- bifobiska
- heterofobiska
- transfobiska.

Submotiv

Vid främlingsfientliga/rasistiska hatbrott redovisas även två submotiv som rör hatbrott mot afrosvenskar och romer efter följande kategorier:

- afrofobiska hatbrott
- antiromska hatbrott.

Plats

1. Allmän plats
2. Arbetsplats
3. Hem
4. Internet
5. Offentliga transportmedel
6. Servering med alkohol
7. Servering utan alkohol
8. Serviceställe
9. Religiös plats
10. Skola
11. Medier
12. Sms
13. Telefon
14. Asylboende¹¹⁵
15. Övriga platser
16. Uppgift saknas

---

¹¹⁵ Ny kategori från 2014, ingick förut i *övrig plats*.

Relation mellan gärningsperson och utsatt

Närstående

1. Gift/partner/sambo
2. Före detta partner
3. Släkt
4. Vänner/bekanta

Ytligt bekant

5. Kollega
6. Skolkamrat
7. Granne
8. För den utsatta en känd person/grupp

Obekant

9. Kund/klient
10. Serviceperson
11. För den utsatta en okänd person

Ej relevant/Uppgift saknas

12. Uppgift saknas
13. Ej relevant.¹¹⁶

Geografisk plats för brottet

- Riket
- Polisregion
- Storstadskommun
- Kommun

Handläggningsbeslut

- *Under utredning* innebär att ärendet är öppet och att det ännu inte har tagits ett slutligt beslut.
- *Direktavskrivna ärenden* innebär att ett beslut att avsluta ärendet har tagits direkt utan att en utredning har påbörjats.
- *varav FU-begränsade* (se kapitel 5, "Begreppen i statistiken över handlagda ärenden").
- *Nedlagda efter utredning* innebär att en utredning har inletts och att polis eller åklagare därefter har bedömt att ärendet bör avslutas, det vill säga läggas ner.
- *varav FU-begränsade* (se kapitel 5, "Begreppen i statistiken över handlagda ärenden").
- *Personuppklarade* hatbrott betyder att en person har bundits till brottet genom
  - åtal
  - strafföreläggande eller
  - åtalsunderlåtelse.

---

¹¹⁶ Lades till 2015 och inkluderar anmälningar där relationen mellan den utsatta och gärningspersonen inte är relevant att fastställa. Det kan bland annat handla om anmälningar som inte inkluderar någon målsägande då brottet rör hets mot folkgrupp, exempelvis vid hot eller missaktning riktat mot romska migranter på internet. Notera dock att anmälningar som saknar information om relationen mellan den utsatta och gärningspersonen kodas som uppgift saknas.

1.1.3 Statistiska mått

De flesta beräkningar är antalsräkningar av anmälda hatbrott uppdelade på olika redovisningsvariabler.

Procent används vid jämförelser bakåt i tiden, vid handläggningsbeslut och för olika redovisningsvariabler för motiv som består av relativt låga tal.

Antalet anmälda hatbrott standardiseras med hjälp av *medelfolkmängden* för att jämförelser ska kunna göras mellan geografiska områden som har olika stor folkmängd.

1.1.4 Redovisningsgrupper

Följande variabler i hatbrottsstatistiken används som redovisningsgrupper i statistiken över anmälda hatbrott:

Region

- Riket
- Polisregion
- Storstadskommun
- Kommun

Anmälda hatbrott

- Brottstyp

Handlagda hatbrottsärenden

- Handläggningsbeslut

Tidsperiod

- År

1.1.5 Referenstider

Statistik över anmälda hatbrott publiceras årligen. Referenstiden avser tidpunkten för anmälan, vilket innebär att brottstillfället kan ligga före referenstiden.

Statistik över handlagda hatbrottsärenden publiceras årligen. Referenstiden avser tidpunkten för handläggningsbeslutet. Referensperioden är ett kalenderår fram till slutet av mars efterföljande år.

1.2 Fullständighet

Se punkt 2.2.2 Ramtäckning.

2 Tillförlitlighet

2.1 Tillförlitlighet totalt

Tillförlitligheten i de uppgifter som utgör underlag för statistiken över anmälda hatbrott och statistikens jämförbarhet över tid påverkas av olika förhållanden. Statistiken över hatbrott är en urvalsundersökning, som bygger på elektroniska genomsökningar och ingående granskningar av polisanmälningar. För många brottstyper finns det ingen grund för att med någon form av säkerhet fastställa hur vanligt förekommande brottet är. När det gäller hatbrott är det särskilt svårt att få en bild av omfattningen, eftersom det inte är ett särskilt brott i juridisk mening, utan en aspekt av motivet bakom brott av olika slag. Uppgifter från NTU pekar på att många gånger fler hatbrott uppges ha polisanmälts än vad som återfinns i

Brås statistik över anmälda hatbrott. Bilden är att statistiken enbart fångar en del av hatbrotten som polisanmäls. I och med att metoden för att ta fram hatbrottsstatistiken i grunden främst bygger på elektroniska genomsökningar av texter i anmälan, kan det till exempel finnas hatbrott som inte uppmärksammas eller beskrivits på ett sätt som gör det möjligt att identifiera dem som hatbrott.

Tillförlitligheten sammanhänger också med svårigheter att räkna och klassificera brott. Den huvudsakliga felkällan är vid registrering och bearbetning av uppgifterna. Kontroller görs regelbundet för att minimera dessa fel.

2.2 Osäkerhetskällor

För att ett brott ska kunna identifieras och bedömas som ett hatbrott i denna statistik krävs att

- händelsen anmäls till polisen
- brottskoden ingår i Brås urval
- polisen registrerar relevant information i anmälan fritext
- denna text inrymmer ord som återfinns i listan över sökord
- hatbrottsutredaren på Brå tolkar och bedömer händelsen som ett hatbrott utifrån de kriterier som Brå tagit fram.

Hatbrottsstatistiken visar sannolikt endast på en mindre del av den faktiska hatbrottsligheten.

Anmälan till polisen

En första förutsättning för att ett brott ska komma med i statistiken över hatbrott är att händelsen kommit till polisens kännedom. I detta avseende skiljer sig inte denna statistik från övrig statistik om anmälda brott. Benägenheten att anmäla ett brott varierar från brottstyp till brottstyp och över tid. Anmälningsbenägenheten kan också variera mellan de olika grupper som blir utsatta för hatbrott; exempelvis kan förtroendet för rättsväsendet variera och påverka om utsatta anmäler brott till polisen. Utifrån tidigare studier kan konstateras att relationen mellan faktisk och anmäld brottslighet, det så kallade mörkertalet, är stort vid hatbrott.

En andra förutsättning för att hatbrott ska komma att ingå i statistiken över hatbrott är att polisen i någon form identifierar eventuella hatbrottsmotiv. Att ta upp en anmälan om ett brott och då också uppmärksamma vilket motiv som finns till brottet, ställer höga krav på polisen. Det är inte alltid som den utsatta själv vid anmälan tar upp faktorer som talar för att det rör sig om ett hatbrott, utan polisen måste många gånger aktivt ställa frågor om detta.

Brottet rubriceras i enlighet med Brås urval

Det är enbart anmälningar rörande vissa brottstyper som ingår i sökningen. Därför måste händelsen dels utgöras av, dels rubriceras som ett av de brott som ingår i urvalet för att den ska komma med i sökningen.

Polisen registrerar relevant information i anmälan

Brås metod för att söka hatbrott i polisanmälningar går ut på att matcha fritexterna i alla anmälningar i urvalet mot en sökordslista. Formuleringar och hur fritexten skrivs kan få betydelse för om en anmälan inkluderas i hatbrottsstatistiken. Om en brotts handling beskrivs detaljerat genom förklaring av vilket hatbrottsmotiv som funnits, är det troligare att anmälningen inkluderas än om beskrivningen är för generell. Ett exempel är om

personer ärekränks och det i anmälan framgår att de kallats ”svartskalle” gentemot att det i anmälan beskrivs som ”fula ord”.

Även om ett hatbrottsmotiv framkommer vid anmälningstillfället kanske polisen i stället väljer att skriva denna information i utredningssystemet DurTvå, vilket Brå inte har tillgång till. Likaså kan resurser eller kunskaper om hatbrott variera mellan regioner, vilket kan bidra till skillnader i den regionala redovisningen. Större resurser och bättre kunskap ökar också möjligheterna att identifiera och i anmälan beskriva en eventuell koppling till hatbrott. Det är rimligt att anta att det också påverkar hur många hatbrott som blir registrerade och redovisas i statistiken.

Fritexten inrymmer ord som ingår i sökordslistan

En sökordslista används för att elektroniskt genomläsa fritexten i syfte att identifiera potentiella hatbrott. Det kan inte uteslutas att det finns hatbrottsanmälningar vilkas fritexter inte innehåller några av de ord som finns med i sökordslistan. Listan med sökord uppdateras årligen utifrån en genomläsning av brottsanmälningar, omvärldsbevakning av media samt kontakter med målgrupper.

Hatbrottsutredarens bedömning

Hur hatbrottsutredaren på Brå bedömer anmälan är av betydelse för utfallet. De flesta granskade anmälningar bedöms inte som hatbrott. För att få en så god reliabilitet som möjligt har anmälningarna granskats efter tydliga riktlinjer flera gånger av olika personer. Vid svåra bedömningar har anmälningar tagits upp till gemensam diskussion och därefter kodats enligt de kodningsregler som utarbetats. Framkommer inget om plats eller relation mellan gärningsperson och utsatt i anmälan kodas det som att uppgift saknas.

2.2.1 Urval

För att fånga upp hatbrottsanmälningar görs en sökning på ord i fritexten på ungefär hälften av de anmälningar som omfattar brottstyperna våldsbrott, olaga hot, ofredande, ärekränkning, hets mot folkgrupp, skadegörelse/klotter, olaga diskriminering och diverse övriga brott. Hälftenurvalet för en viss månad görs efter en två månader lång buffertperiod för att tillåta ajourföringar. Buffertperioden innebär att urvalet i relation till populationen blir strax under 50 procent. (År 2015 var urvalet 49,8 procent av samtliga anmälningar tillhörande de utvalda brottstyperna.) Urvalet av brottstyper baseras på de brottstyper som enligt Säpos tidigare bedömning kan förekomma vid hatbrott. Alla brottstyper genomsöks således inte. Exempelvis ingår inte stöld, personrån och sexualbrott.

För 2015 utgjorde populationen knappt 420 000 anmälningar, varav urvalet bestod av drygt 209 000 anmälningar. Dessa matchades mot sökordslistan, som bestod av 392 ord. Matchningen resulterade i träffar på nästan 15 000 anmälningar som granskades manuellt och kodades som hatbrott eller ej hatbrott.

2.2.2 Ramtäckning

Syftet med denna del av hatbrottsstatistiken är att mäta den anmälda hatbrottsligheten i Sverige (målpopulation). Statistiken mäter ett urval av den hatbrottslighet som registreras av polisen (rampopulation). Den faktiska anmälda hatbrottsligheten är till exempel enligt uppgifter från NTU betydligt mer omfattande än vad som framgår av statistiken. Problem som

kan uppstå är täckningsfel. Det innebär att urvalsram och population inte helt stämmer överens. Täckningsfelen kan delas in i två typer, dels undertäckning, som innebär att vissa enheter som ingår i populationen saknas i urvalsramen, dels övertäckning, som innebär att enheter som inte ingår i populationen ändå finns i urvalsramen. Undertäckning i hatbrottsstatistiken utgörs främst av att samtliga anmälda hatbrott inte identifieras med de metoder som används, genom att hatbrottsanmälningar inte beskrivits på ett sätt som gör det möjligt att identifiera dem som hatbrott. Det handlar om anmälningar där ord i fritexten är för generella (till exempel Sverige) eller inte ger en träff via sökordslistan.

2.2.3 Mätning

Alla anmälningar genomsöks inte

Statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv bygger på ett antal olika urval, vilket betyder att samtliga anmälda brott som polisen och åklagarna registrerar i sina system inte ingår. Effekten av denna avgränsning är svår att uttala sig om, men det kan innebära att en del hatbrott förbigås. För 2015 har ett urval om ungefär 15 000 anmälningar granskats och bedömts flera gånger av olika personer.

Fritexterna ger varierande information

Brottsanmälningarnas fritext består av alltifrån några korta rader till en längre text med beskrivning av de anmälda brotten och omständigheterna, vanligen kallad gärningsbeskrivning. När det gäller fritexten finns det två förhållanden som är särskilt viktiga att ha i minnet. För det första finns det inte någon strukturerad och fastställd mall för vad fritexten ska innehålla, vilket medför att den innehåller olika mycket information. För det andra skrivs fritexten vanligen in direkt vid anmälningstillfället. Fritexten kan därför bli mycket kort på grund av att omständigheterna omfattar känslig information som anmälningssupptagaren undviker att formulera eller att texten enbart beskriver själva gärningen. För framför allt dödligt våld finns det stora problem med att använda metoden med att genomsöka fritext eftersom det inte finns någon utsatt som kan berätta hur brottet gick till eller delge polisen det eventuella motivet. Bortfallet vid dödligt våld påverkar dock inte nivån för samtliga hatbrott, då brottstypen är mycket sällsynt.

Sökordslista

I den automatiserade utsökningen av potentiella hatbrottsanmälningar används en sökordslista. Anmälningar som innehåller ord från sökordslistan markeras, varpå anmälningarna granskas och bedöms. Sökordslistan uppdateras årligen genom att ord tas bort, läggs till eller korrigeras.¹¹⁷ Listans sökord, som är vanligt förekommande kränkande och nedvärderande ord, bygger framför allt på erfarenheter från tidigare års arbete med statistiken. Inspiration till nya sökord kommer bland annat från genomläsning av brottsanmälningar, omvärldsbevakning av media samt kontakter med målgrupper. Tanken är att sökordslistan ska hållas aktuell utifrån nytt språkbruk och nya företeelser i samhället.

Granskning och kodning av hatbrottsanmälningarna

Anmälningarna definieras som hatbrott, osäkra eller ej hatbrott. För osäkra anmälningar där bedömningen är svår förs diskussion mellan kodarna innan beslut tas om huruvida brottet i anmälan ska betraktas som ett hatbrott eller inte.

¹¹⁷ På grund av anpassning till metodförändringen 2012 uppdaterades inte ordlistan inför 2013.

För de identifierade hatbrottsanmälningarna görs en manuell kodning av ett antal variabler. Bedömningen av anmälningarna baseras främst på målsägandens upplevelse av gärningspersonens motiv. Ibland kan även en annan persons perspektiv på händelsen vara av vikt, exempelvis iakttagelser från en polis eller ett vittne.

2.2.4 Svartsbortfall

Ej relevant.

2.2.5 Bearbetning

Uppgifter från polismyndigheten och åklagarna levereras till Brå. Därefter kodas olika variabler på identifierade polisanmälningar på Brå.

När en anmälan bedöms använder Brå flera olika kriterier för att fastställa hatbrottsmotivet. Bedömningen utgår från *all information* som finns att tillgå i en polisanmälan, med tonvikt på fritexten. Att bedömningen utgår från polisanmälanens fritext innebär att den till största delen utgår från anmälningsupptagarens sammanställning av den utsattas upplevelse av den aktuella händelsen. Om den utsatta anser eller misstänker att motivet till brottet beror på att hon eller han är eller uppfattas ha exempelvis utländsk bakgrund, svensk bakgrund, vara muslim, jude, kristen, buddist, homo-, bi- eller heterosexuell eller transperson bedöms händelsen i regel som hatbrott. Förutom *den utsattas berättelse* kan bedömningen baseras på information om:

- *Gärningspersonens uttalanden, verbalt eller skriftligt.* Det kan exempelvis vara att gärningspersonen säger ”jävla svartskalle”, ”äckelflata”, ”skitjehovas” eller ”transjävel” till den utsatta vid brottstillfället. Termer som ”transa”, ”muslim”, ”jude” och ”flata” kan anses utgöra grund för hatbrott om de används i utpekande syfte, exempelvis om ordet ristas in på någons ytterdörr. Även allmänt klotter, affischer och flygblad med text som ”ut med alla zigenare”, ”muslimjävlar – inga fler moskéer i Sverige”, davidstjärnor i kränkande kontext ihop med hakors och ”hata lesbiska” bedöms som hatbrott.
- *Information via relaterade anmälningar.* Ibland förekommer en utsatt eller en gärningsperson i flera anmälningar. Det kan då finnas noterat i den aktuella fritexten. Dessa relaterade anmälningar kan exempelvis vara en motanmälan eller ytterligare en utsatt som anmäler samma händelse, vilket kan ge relevant information även om den aktuella händelsen.
- *Information i media eller på internet.* I vissa fall har media uppmärksammat hatbrott, och sådan information kan komma att användas vid bedömningen. Vid svårbedömda fall kan även platser, organisationer/företag, hänvisningar till hemsidor med mera sökas på internet, och den informationen kan då användas i bedömningen.
- *Namn på utsatt och gärningsperson* kan användas för att bedöma gärningspersonens eller den utsattas ursprung. Avseende gärningspersonen framgår namn om denne på något sätt är utpekad eller misstänkt. Namn på gärningsperson och utsatt används i stort sett enbart vid bedömningen av om det handlar om ett främlingsfientligt/rasistiskt hatbrott mot minoritetsgruppen, mellan olika minoritetsgrupper eller mot majoritetsgruppen.

- *Visuella markörer och signalering.* Vid beskrivningar av såväl gärningsperson som utsatt förekommer ibland andra kännetecken utöver namn. Vid främlingsfientliga/rasistiska hatbrott finns flera visuella markörer och signalering som hudfärg och nationalitet (exempelvis vit, mörkhyad, svensk, utländsk, iranier, ryss med mera) samt uppgifter om språk med mera. För sexuell läggning finns exempelvis regnbågsflaggan, och för religiös tillhörighet finns markörer som slöjan, korset, halvmånen, davidstjärnan och kippan.

Eftersom materialet hanteras av flera olika personer kan fel uppstå i hanteringen eller bearbetningen av materialet. För att undvika sådana fel utförs flera olika kontroller och granskningar. För de anmälningar som identifierats som hatbrott eller som kan misstänkas vara hatbrott har en dubbelkodning skett, vilket innebär att en utredare på Brå har gjort en första oberoende bedömning. Ytterligare en utredare har sedan kontrollerat bedömningen i ett andra steg.

Innan materialet tas ut görs en granskning av alla variabler. Felaktigheter rättas. En slutlig kontroll av materialet med ytterligare logiska kontroller görs efter att datafiler körts fram och statistiktabeller har framställts.

2.2.6 *Modellantaganden*

Ej relevant.

2.3 *Redovisning av osäkerhetsmått*

Ej relevant.

3 *Aktualitet*

3.1 *Frekvens*

Undersökningsfrekvens

Statistiken över anmälda hatbrott redovisas per år.

Publiceringsfrekvens

Statistik över anmälda hatbrott publiceras årsvis.

Uppgiftsinsamlingsfrekvens

Statistikunderlaget avseende anmälda brott levereras kontinuerligt till Brå.

Framställningstid

Statistik över anmälda hatbrott publiceras sex till nio månader efter redovisningsårets utgång och tre till fem månader efter avslutad kodning.

3.2 *Punktlighet*

Så länge Brå haft produktionsansvar för hatbrottsstatistiken har produktionsstider och publiceringstidpunkter kunnat hållas.

4 *Jämförbarhet och sammanvändbarhet*

4.1 *Jämförbarhet över tid*

Hatbrottsstatistiken har producerats sedan början av 1990-talet. Statistikkens jämförbarhet påverkas av bland annat omläggningar i statistikrutiner (till exempel reliabiliteten i Brås mätmetod m.m.), definitionsförändringar, förändringar i lagstiftning, fördelning av polisens resursinsatser och kunskap hos rättsväsendet att identifiera denna typ av brott.

Omläggningar i statistikrutiner

Rutinerna för att producera hatbrottsstatistiken har ändrats vid flera tillfällen, till exempel genom ny insamlingsteknik eller nya redovisningssätt. Större förändringar har genomförts följande år:

- Under 2004 genomförde Säkerhetspolisen ett omfattande metodutvecklingsarbete av datateknisk art som påverkade inhämtningsrutinerna. Metodförändringarna har i olika grad för de respektive motiven påverkat möjligheten att jämföra statistik med tidigare år än 2004. För främlingsfientliga och antisemitiska hatbrott är bedömningen att metodförändringen haft mindre betydelse, medan det för homofobiska hatbrott haft förhållandevis stor betydelse.
- Från och med 2006 har Brå ansvaret för insamling och bedömning av alla hatbrottsanmälningar. Trots ett nära samarbete med Säpo går det inte att utesluta att övertagandet fått konsekvenser för jämförbarheten med tidigare år. Bedömningen är dock att nivån på antalet redovisade hatbrott inte påverkats, men att övertagandet kan ha vissa konsekvenser när det gäller redovisning av huvudbrott, där Brå mer strikt hållit sig till huvudbrottsprincipen och valt brott med strängast straffskala.
- De islamofobiska hatbrotten särredovisades inte av Säpo, men en del av dem ingick tidigare sannolikt i redovisningen av främlingsfientliga hatbrott. När det fanns anmälningar med inslag av både främlingsfientlighet och islamofobi redovisades de under främlingsfientliga hatbrott. En övervägande majoritet av de islamofobiska hatbrotten 2006 omfattas av enbart ett motiv – det islamofobiska, vilket innebär att de inte skulle ha redovisats i tidigare års sammanställningar som främlingsfientliga. Bedömningen är därför att jämförelser av nivån för främlingsfientliga hatbrott är möjlig med tidigare år än 2006.
- 2007 tillkom nya uppgifter i hatbrottsstatistiken. När det gäller tillvägagångssätt lades allmänt klotter till. För uppgifter om på vilken plats hatbrottet har ägt rum har sms och medier lagts till. När det gäller uppgifter om relation mellan gärningsperson och utsatt har kund/klient lagts till. Det gör att det kan vara svårt att jämföra enstaka kategorier för tillvägagångssätt,¹¹⁸ plats och relation.
- Under 2008 genomförde Brå en större definitionsförändring av vad som är ett hatbrott i hatbrottsstatistiken. Utöver främlingsfientliga hatbrott mot minoriteter, islamofobiska hatbrott, antisemitiska hatbrott och homofobiska hatbrott förändrades definitionen till att numera även omfatta främlingsfientliga hatbrott mellan minoriteter och mot majoriteten, övriga antireligiösa hatbrott, bifobiska hatbrott, heterofobiska hatbrott och transfobiska hatbrott. På grund av definitionsförändringen är det inte möjligt att utan vidare jämföra nivåerna för samtliga hatbrott och främlingsfientliga/rasistiska hatbrott med tidigare år. När det gäller islamofobiska, antisemitiska och homofobiska hatbrott har definitionsförändringen haft en mindre betydelse, och jämförelser med tidigare år är därför möjliga.
- Utöver definitionsförändringen år 2008 utökades metoden för att fånga upp hatbrottsanmälningar med ytterligare två datainsamlingssteg: dels en totalundersökning av samtliga anmälningar avseende hets mot folkgrupp och olaga diskriminering, dels insamling och granskning av

¹¹⁸ Tillvägagångssätt utgick fr.o.m. 2015. Brå (2016e).

de anmälningar polisen markerat som misstänkta hatbrott i RAR. De kompletterande datainsamlingsstegen har dock haft en mindre effekt på antalet identifierade hatbrott och har därför mindre betydelse för möjligheter till jämförelse mellan åren.

- År 2011 inleddes ett effektiviseringsarbete. Redovisningen över målsägande och misstänkta utgick, likaså den regionala analysen av de anmälningar som polisen markerat som misstänkta hatbrott i RAR. Samma år ändrade kategorin övriga antireligiösa hatbrott namn till kristofobiska hatbrott. Åren 2008–2010 ingick de kristofobiska i kategorin övriga antireligiösa hatbrott, men det visade sig att det kristofobiska motivet utgjorde den övervägande majoriteten (över 90 procent) av fallen.
- Inför 2012 års datainsamling genomfördes en större metodförändring i syfte att effektivisera statistiskproduktionen. Undersökningen har gjorts om från att vara en totalundersökning till att bli en urvalsundersökning. Urvalet skattas därefter till populationsnivå, det vill säga till en nivå som om samtliga polisanmälningar hade ingått i undersökningen. Brå bedömer att vid jämförelser över tid måste hänsyn tas till den osäkerhetsmarginal som uppstår med anledning av användningen av en urvalsundersökning.
- Som ett ytterligare led i effektiviseringsarbetet har de datainsamlingsmetoder som tillkom år 2008 rationaliserats bort, likaså möjligheterna för relaterade anmälningar att komma med i statistiken liksom anmälningar som inte fångats upp på annat sätt men som media uppmärksammat. Dessa förändringar bedöms ha mindre effekt på antalet identifierade hatbrottsanmälningar och har därför mindre betydelse vid jämförelser över tid.
- Efter en översyn av statistiken över hatbrott med högerextremistiska och nationalsocialistiska symboler har Brå funnit att statistiken inte mäter det som den förväntas mäta, samt att Brå saknar förutsättningar för att kunna verifiera sådana uppgifter som är nödvändiga för att statistiken ska kunna redovisa det som den är avsedd att redovisa. Eftersom statistiken inte mäter hatbrott kopplade till högerextremism utgår den från och med Hatbrott 2014.¹¹⁹
- Inför produktionen av Hatbrott 2015 togs kategorin tillvägagångssätt bort, dels då Brå bedömde att den inte tillförde mer information om hatbrottet än vad som redan kunde utläsas av brottsplats och huvudbrott, dels då det inte fanns någon större efterfrågan av information om kategorin. Inför produktionen utökades även kategorin relation med alternativet ej relevant, vilket inkluderar anmälningar där relationen mellan den utsatta och gärningspersonen inte är relevant att fastställa. Det kan bland annat handla om anmälningar som inte inkluderar någon målsägande, exempelvis vid hets mot folkgrupp. Alternativet lades till som en anpassning av det (över tid) ökade antalet anmälningar med hot och missaktning riktat mot olika folkgrupper, och inte mot specifika individer (exempelvis på internet). Relationen i dessa anmälningar har tidigare kodats främst som uppgift saknas, i vissa fall okänd relation. Eftersom ej relevant relation redovisas tillsammans med uppgift saknas bör sammanslagningen inte ha någon större effekt på redovisningen.

¹¹⁹ För en utförligare redogörelse av bakgrunden till detta beslut, se bilaga 6 i Hatbrott 2014. Teknisk rapport, Brå (2015).

- Varje år¹²⁰ uppdateras sökordslistan genom att nya ord läggs till och gamla ord tas bort. Listan med sökord utarbetades ursprungligen av Sakerhetspolisen. Sedan Brå tog över hatbrottsstatistiken har arbetet med att utveckla listan med sökord fortsatt. En årlig förändring av sökordslistan medför att urvalet inte är exakt detsamma varje år, eftersom nya ord tillkommer och gamla ord försvinner. Brås bedömning är att detta inte har någon större betydelse för jämförbarheten eftersom språkbruket generellt förändras, och justeringarna i sökordslistan syftar till att följa dessa förändringar.

Förändringar i lagstiftningen

Ju längre tidsperioder som analyseras, desto troligare är att det skett förändringar i lagstiftningen som påverkar jämförbarheten över tid. Förändringarna gäller såväl kriminalisering som avkriminalisering, nya definitioner av brott och nya sätt att antalsräkna brotten.

Sedan hatbrottsstatistiken började produceras i mitten av 1990-talet har det skett mindre ändringar. Sexuell läggning var inte inskriven initialt i lagtexten för straffskärpningsregeln (BrB 29 kap. 2 § 7 p), utan tillkom vid en ändring år 2002.

Förändringar i fördelningen av polisens resursinsatser och kunskap hos rättsväsendet att identifiera denna typ av brott

För att identifiera hatbrott är det viktigt att brottsutredare har kunskap om vad ett hatbrott är. Under 2008 började polisen markera misstänkta hatbrott i RAR. Det betyder att polisen vid inskrivandet av en anmälan alltid får kryssa i om en anmälan har ett misstänkt hatbrottsmotiv eller inte. Under de senaste tio åren har hatbrottsutbildning blivit ett permanent inslag i polisutbildningen. I de nyligen utformade polisregionerna Stockholm och Syd (Malmö) skapades under 2015 särskilda grupper som har i uppgift att utreda hatbrott,¹²¹ även region Väst (Göteborg) påbörjade bildandet av en hatbrottsgrupp. Förutom hatbrottsgrupperna i storstadsregionerna finns i resterande polisregioner en särskild kontaktperson ansvarig för att öka förmågan att förebygga och utreda hatbrott.¹²² Utöver det satsar olika regioner olika mycket på utbildning eller på att ta fram riktlinjer i arbetet. Det kan påverka antalet hatbrottsanmälningar som identifieras i statistiken.¹²³

4.2 Internationell jämförbarhet

Det är svårt att jämföra antalet anmälda och identifierade hatbrott i Sverige med nivån i andra länder. Hatbrottsstatistiken återspeglar inte bara nivån av anmälda hatbrott, utan påverkas också av andra faktorer som insamlings- och bearbetningsrutiner, lagstiftningens utformning samt anmälnings- och registreringsbenägenheten. En gemensam standard för att kunna göra internationella jämförelser saknas för närvarande.

¹²⁰ Med undantag för 2013.

¹²¹ Lokala hatbrottsgrupper har dock funnits tidigare i Stockholm och Malmö.

¹²² Polisen (2016, s.42).

¹²³ Se även kapitel 14 – Hatbrottsarbete i Sverige – för mer information om rättsväsendets arbete mot hatbrott.

4.3 Samanvändbarhet med annan statistik

Identifierade hatbrottsanmälningar och Nationella trygghetsundersökningen (NTU)

Generellt är antalet hatbrottsmotiverade händelser som i NTU uppges vara polisanmälda fler än vad som framgår av hatbrottsstatistiken. Det tyder i sig på att en del anmälda hatbrott inte identifieras i hatbrottsstatistiken. Emellertid kan en högre andel hatbrott i NTU även bero på att utsatta respondenter i NTU uppfattar det som att brottet är polisanmält (om de varit i kontakt med polisen) fast det inte är det. Det finns risk för såväl över- som underrapportering av antalet brottsliga händelser. Händelser kan placeras fel i tiden eller förträngas, vilket betyder att den tillfrågade oavsiktligt också kan svara fel på grund av att hon eller han inte minns. När det ställs frågor om hatbrott kan det finnas en risk att drabbade inte vill berätta om händelserna. Det kan även förekomma att den tillfrågade uppfattar det som socialt önskvärt att uppge att ett hatbrott är polisanmält. Dessutom kan det vara så att den utsatta upplever gärningen som ett hatbrott, men att den inte definieras så enligt hatbrottsstatistiken.

Identifierade hatbrottsanmälningar och kriminalstatistik

Hatbrottsstatistiken är inte jämförbar med den officiella kriminalstatistiken avseende anmälda brott. Den officiella statistiken omfattar samtliga anmälningar som registrerats, medan hatbrottsstatistiken upptar anmälningar tillhörande vissa brottstyper som efter särskild granskning bedömts innehålla hatbrott. Den officiella kriminalstatistiken för anmälda brott redovisar samtliga brott i en anmälan, medan hatbrottsstatistiken endast redovisar huvudbrottet.

Sedan 2007 redovisas även uppgifter om handlagda hatbrottsanmälningar.¹²⁴ Dessa uppgifter är inte heller jämförbara med den officiella statistiken över handlagda brott. I den officiella statistiken redovisas alla handläggningsbeslut som gjorts under ett kalenderår, oavsett om brottet är anmält samma år eller under tidigare år. I hatbrottsstatistiken redovisas endast beslut för de hatbrott som anmälts under ett visst kalenderår.

En övergripande anledning till att hatbrottsstatistikens olika enheter inte definieras eller räknas på samma sätt som den officiella kriminalstatistiken, exempelvis vid anmälda brott, är för att kunna behålla tidsserier för hatbrottsanmälningar.

5 Tillgänglighet och förståelighet

5.1 Spridningsformer

Hatbrottsstatistiken publiceras årligen både som webbrapport och tryckt årsbok, *Hatbrott*. Rapporten kan beställas hos bokhandeln eller hos Wolters Kluwer, 106 47 Stockholm, telefon 08-598 191 90, fax 08-598 191 91, e-post kundservice@wolterskluwer.se.

Därutöver publiceras två webbrapporter: en *Teknisk rapport* som beskriver metoden för att identifiera hatbrottsanmälningar samt en *engelsk sammanfattning* av huvudresultaten i årsboken. Samtliga rapporter kan laddas ner kostnadsfritt från Brås webbplats www.bra.se.

Enstaka tabeller över anmälda hatbrott kan kostnadsfritt laddas ned från Brås webbplats eller beställas från Brå via kontaktpersonen för hatbrottsstatistiken eller Brå, Box 1386, 111 93 Stockholm, telefon 08-527 58 400.

¹²⁴ Ny rubricering från och med 2014, tidigare hette måttet uppklarade hatbrott.

5.2 Presentation

Årsboken *Hatbrott* innehåller en kortare beskrivning av metoden för att identifiera hatbrott i hatbrottsstatistiken, en utförlig beskrivning av resultaten och ett 30-tal tabeller och ett 40-tal figurer. Årsboken omfattar cirka 150 sidor.

Tekniska rapporten Hatbrott innehåller en utförligare beskrivning av metoden för att identifiera hatbrott i hatbrottsstatistiken och ett fåtal tabeller och figurer. Tekniska rapporten omfattar drygt 80 sidor med bilagor.

Pressmeddelande skickas ut i samband med att hatbrottsstatistiken publiceras.

På Brås webbplats (www.bra.se) presenteras statistik över hatbrott på statistiksidorna samt i Brottsrummet. Statistiken omfattar anmälda hatbrott, handlagda hatbrott och utsatthet för hatbrott enligt (NTU) samt, med några års mellanrum, utsatthet enligt PTU och SUB. Hatbrottsstatistiken redovisas för hela landet efter motiv, huvudbrottskategori, län, storstadskommun (Stockholm, Göteborg och Malmö). Dessa uppgifter kan öppnas eller laddas ner som excelfiler.

5.3 Dokumentation

Dokumentation om hatbrottsstatistiken finns i olika typer av arbetsmaterial, en årlig utvärdering samt i Tekniska rapporten som publiceras varje år vid samma tidpunkt som årsboken.

5.4 Tillgång till primärmaterial

Den statistik som publiceras redovisar fördelningen av anmälda och handlagda hatbrott utifrån vissa variabler och vissa indelningar av dem. Statistik presenterad på annat sätt och efter andra variabler som lagras i databasen kan specialbeställas. En särskild blankett för specialbeställningar går att ladda ned från <http://www.bra.se/bra/brott-och-statistik/statistik/specialbestallningar.html>

Kostnaden uppgår till 928 kr (exkl. moms) per arbetstimme för framställningen. Vissa uppgifter är dock sekretesskyddade, varför begäran om datauttag endast kan tillgodoses om den obligatoriska sekretessprövningen medger detta.

5.5 Upplysningstjänster

För upplysningar om hatbrottsstatistikens innehåll och uppbyggnad eller framställning av specialstatistik:

Enheten för Statistiska undersökningar (Esu),
Box 1386, 111 93 Stockholm,
Sofia Axell, telefon 08-527 58 528, e-post sofia.axell@bra.se
Sara Westerberg, telefon 08-527 58 513, e-post sara.westerberg@bra.se

För frågor om publikationer och Brås verksamhet:

Enheten för kommunikation,
Brottsförebyggande rådet (Brå),
Box 1386, 111 93 Stockholm,
telefon 08-527 58 400, e-post info@bra.se
Brås webbplats www.bra.se

Brottsförebyggande rådet

BOX 1386 / TEGNÉRGATAN 23, SE-111 93 STOCKHOLM

TELEFON +46 (0)8 527 58 400 • FAX +46 (0)8 411 90 75 • E-POST INFO@BRA.SE • WWW.BRA.SE